

10/300 copies

Digitized by the Internet Archive in 2011 with funding from **Duke University Libraries**

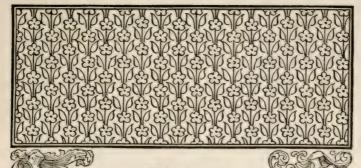
hoc exemplar ex tribus voluminibus constans unum esse ex editione CCXCAII exemplarium chartaceorum et III membranaceorum, cufus editionis volumen et primum et secundum est impressum mense Aprilis Anno Domini MDCCCLXXXIX, recognoscit Societas Grolieriana.

Ricardí de Burp Phílobíblon

er Optimis Codicibus Recensuit Mersione Anglica necnon et Prole= gomenis Adnotationibusque Aurit Andreas Fleming West & in Collegio Princetonia Professor 業 • Pars Prima • Textus • 業 Povi Choraci De Typis et Impensis Societatis Grolierianæ MDCCCLXXXIX

Hanc Editionem
Posuit sub Autela Legum
Auæ de Proprietate Litteraria Latæ Sunt
Societas Grolieriana
Anno Domini
ADCCCLXXXIX

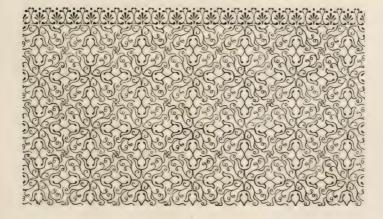
Monitum

P! lector benivole! Philobiblon Ricardi tibi trado e codicibus puris et fontalibus ductum ut inde aquas potes viventes ad spiritum refocillandum. SSS

Te tractatus pulcherrimus quasi testamentum non libros solum sed amorem etiam librorum posteris commendans, quot vicissitudines, quas injurias, quæ indigna per prolapsum temporis est passus! Quomodo Ricardus, etiamsi fuisset propheta, fata sui libelli perspicatius providere potuisset? Quam ejus verba de querimoniis librorum statim audies: Keu l

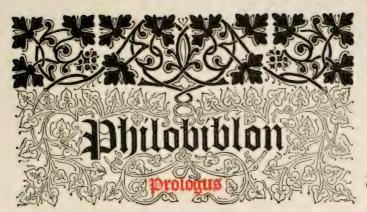
quam falsis scriptoribus nos crarandos commit= titis, quam corrupte nos legitis et quotiens medicando necatis quos pio zelo corrigere credebatis! Interpretes barbaros sustinemus multotiens, et qui linguarum idiomata nesciunt, nos de lingua ad linguam transferre præsumunt; siegue proprietate gensus ablata fit sententia contra sensum auctoris turpiter mutilata. Kac Bicardus. *** Mpollutus ac purus ad nos descendisset ter= tus, si nullatenus transcriptores quidam Germani eum sæculo quindecimo contaminassent. At vir abfuit quin illi, studio plumbeo auctoris ad sensum ipsorum emendandi potius quam quæ Ricardus scripsisset conservandi, Philobiblon er Philobiblon expulissent; insuper etiam quas injurias tulerunt transcriptores propagabere im= pressores. Sin autem alias contigisset et permansisset ea codicum in Anglia scriptorum inte gra et bera traditio, tune proculdubio bero tertu Ortuus est **R**icardus, at quasi non mor= tuus, similem enim reliquit sibi vost se, ut

vel verba adaptemus Ecclesiastici. Is ic filius unicus et superstes est Philobiblon. Imago super tumulum Picardi ex are pulchre sculpta jamdudum periit, manerius quoque in quo composuit Philobiblon est dilapidatus et ex illa bibliotheca splendida quis liber adhue manet? Solus Philobiblon amorem Picardi erga libros nobis hodie testificatur. Quem pio zelo curabimus ad puritatem priscam restituendum, ut Picardus mortuus resuscitetur et exhortans, confortans, delectans, immo etiam inspirans iterum nobis de amore librorum loquatur. ****

Tabula Siglorum

- A Codex R. S. F. XIV in Museo Britannico.
- B Codex Digby 147 in Bibliotheca Bodleiana.
- C Codex 15168 Parisiensis.
- D Codex 3352c Parisiensis.

Cod. Magdalensis toto Prologo caret.

Diversis Christi fidelibus, ad quos tenor scriptura pras sentis pervenerit, Ricardus de Burp, miscratione divina Dunclmensis episcopus, sa-

1 Universis literarum cultoribus, ed. 1483 nullo cod. attestante.

lutem in Pomino sempiternam, piamque ipging præsentare memoriam jugiter coram Deo, in vita pariter et post fata. Aid retribuam Domino pro omnibus 2 pro Domino D. quæ retribuit mihi? devotissimus investigat psalmista, rer invictus et eximius prophetarum. In qua quæstione gratissima

1 sexto et tertio

ACD.

2 data om. B.

3 reveletur B et om. omne quod superest sententize.

semetipsum redditorem voluntarium, debitorem multifarium, et sanctiorem optantem consiliarium recognoscit; concordans cum Aristotele phis losophorum principe, qui omnem de agibilibus quæstionem consilium probat esse tertio et serto' Ethicorum. In in in in in in in in in Ane si propheta tam mirabilis, secretorum præscius divinorum, præconsulere volebat sollicite, quomodo grate posset gratis data' refundere, quid nos rudes regratiatores et avidissimi receptores, onusti divinis beneficiis infinitis, poterimus digne velle? Proculdubio deliberatione sollerti et circumspectione multiplici, invitato primitus spiritu septiformi, quatenus in nostra meditatione ignis illuminans exardescat, viam non impedibilem providere debemus attens tius, quo largitor omnium de collatis muneribus suis, sponte beneretur reciproce, proximus relevetur's ab onere, et reatus contractus per peccantes quotidie eleemospharum remediis redinatur. Ujus igitur devotionis monitione præbenti So ab eo qui solus bonam hominis et præs

venit voluntatem et perficit, sine quo nec sufficientia suppetit cogitandi solummodo; cuius, quicquid boni fecerimus, non ambigimus esse munus, dili= genter tam penes nos, quam eum aliis inquirendo discussimus, quid inter diversorum generum pictatis officia primo gradu placeret Altis simo, prodessetque potius ecclesia militanti. Et ecce mor nostræ considerationis aspectibus grer occurrit scholarium elegorum, quin potius electorum in quibus Deus artifer et ancilla natura morum optimorum et scientiarum celebrium planta= verunt radices; sed ita rei samiliaris oppressit pe muria quod, obstante fortuna contraria, semina tam fecunda virtutum, in inculto' juventutis agro, roris in culto CD. debiti non rigata favore, arescere compelluntur. Ouo fit ut lateat in obscuris condita virtus clara, ut bel' berbis alludamus Boethii, et ardentes 2 velom. C. lucernæ non pomintur sub modio, sed præ defectu olei penitus erstingumtur: sie ager in vere floriger ante messem exacuit; sie frumenta in lolium, et vites degenerant's in labruscas, ac sie in oleastros degenerantom. olivæ silvescunt, marcescunt omning tenellæ trabe-

1 frequentius B.

excrevisse, subtilis ingenii capacitate dotati, studio= rum apmnasia derelinguunt. Sola inedia novercante, revellmetur a philosophia nectarco poculo violenter, quam primo quetaberint, ipso quetu ferbentius' sitibundi. Tiberalibus artibus habiles, et scripturis tantum dispositi contemplandis, orbati necessariorum subsidiis, quasi quadam apostasiæ specie, ad artes mechanicas, propter victus solius suffragia, ad ecclesiæ dispendium et totius cleri vilivendium, revertuntur. Sic mater ecclesia paris endo filios abortiri compellitur, quinimo ab utero fætus informis monstruose dirumpitur, et pro paucis minimisque quibus contentatur' natura, alum= nos amittit egregios postea promovendos in pugiles fidei et athletas. Meu quam repente tela succiditur, dum terentis manus orditur! Is eu quod sol eclipsatur in aurora clarissima³ et planeta progrediens regpratur retrograde, ac naturam et speciem veræ stellæ prætendens, subito decidit et fit assub!

cula, et qui in fortes columnas ecclesia poterant

² contentantur A.

3 in aurora clarissima om. D.

Quid misericordia viscera penetravit acutius?

Quid poterit pius homo intueri miserius?

Quid cor congelatum ut incus in calentes' guttas resolvet facilius? Amplius arguentes a sensu contrario, quantum profuit toti reipublica Miris= tiana, non quidem Sardanapali deliciis neque Crosi divitiis encevare studentes, sed melius 3 enumerare B. mediocritate scholastica suffragari pauperibus, ex eventu præterito recordemur. Quot oculis vidi= mus, quot er scripturis collegimus, nulla suorum natalium claritate fulgentes, millius hareditatis successione gaudentes, sed tantum proborum virorum pictate suffultos apostolicas cathedras meruisse, subjectis fidelibus prafuisse probissime, superborum et sublimium colla jugo ecclesiastico subjecisse et procurasse propensius ecclesia libertatem? 2.26 Clamobrem perlustratis humanis egestatis bus usquequaque, caritativa considerationis intuitu, huic tandems calamitoso generi hominum, in quibus tamen tanta redolet spes profectus ecclesix,6 præelegit peculiariter nostræ compassionis affectio pium ferre præsidium, et eisdem non solum de necessariis victui verum multo magis de libris verum om. D. utilissimis studio providere. Ad hunc effectum

1 vel intus incalescentes B.

2 arguentes om.

enarrare D.

⁴ claritatem ca-

⁵ tandem om. A.

⁶ ecclesiæ om. C.

1 excitus B.

2 parvulum B.

acceptissimum, coram Deco, nostra jam ab olim vigilavit intentio indefessa. In ic amor extaticus' tam potenter nos rapuit, ut, terrenis aliis abdicatis ab animo, acquirendorum librorum solummodo flagraremus affectu. Ut igitur nostri finis intentio tam posteris pateat quam modernis, et ora perversa loquentium, quantum ad nos pertinet, obstruamus perpetuo, tractatum parbulinum² edidimus, stylo quidem levissimo modernorum. Est enim ridiculosum rhetoricis, quando levis materia de scribitur arandi stylo. Qui tractatus, amorem quem ad libros habuimus ab excessu purgabit, devotionis intenta propositum propalabit, et circumstantias facti nostri, per viginti divisus capitula, luce clarius marrahit. Quia pero de librorum amore principaliter disserit, placuit nobig more veterum Matinorum ipsum Sræco vocabulo Philobiblon amabiliter nuncupare. * Explicit Prologus

3 ipsum a Graco

Encipiunt capitula Philobiblon Ricardi Ounelmensis episcopi	
Cod thesaurus sapientiæ potissime sit in libris. * * *	
Qualis amor libris rationabiliter debeatur. * * *	
Qualiter in libris emendis sit pretium æstimandum. * * *	
Querimonia librorum contra clericos fam promotos. * * *	
Querimonia librorum contra religiosos possessionatos. * *	
Querimonia librorum contra religiosos mendicantes. * * *	
Querimonia librorum i contra bella. * * * * * * *	1 librorum om.
De multiplici opportunitate quam habuimus librorum copiam con-	<i>D.</i>
quirendi. * * * * * * * * * * * *	
Quod licet opera veterum amplius amaremus, 10 on tamen damna-	
dimus studia modernorum. * * * * * * * *	
De successiva perfectione librorum. * * * * * * *	
Quare libros liberalium artium ² prætulimus libris furis. * *	2 literarum AB
Quare libros grammaticales tanta diligentia curabimus renovare. *	
Quare non omnino neglerimus fabulas poetarum. * * * *	
Qui deberent3 esse librorum potissimi dilectores. * * * *	3 debent CD.
Quot commoda confert amor librorum. * * * * * *	
Quam sit meritorium libros novos scribere et veteres renovare.	
De debita honestate circa librorum custodiam adhibenda. * *	4 libros custodi-
Quod tantam librorum collegimus copiam ad communem profectum	adhibenda.
scholarium et non solum ad propriam voluptatem.5 * * *	5 voluntatem D.
🕦 e modo communicandi studentibus omnibus libros nostros. * *	6 onnes B.
Exportatio scholarium ad rependendum pro nobis suffragia debitæ	
pictatis.? * * * * * * * * * * * *	7 pietati B.

1 infinite om. D.

2 fuit A.

Pesaurus desiderabilis sapientiæ et scientiæ, quem omnes homines per instinctum naturæ desiderant, cunctas mundi transcendit divitias infinite, cujus respectu

lapides pretiosi vilescunt; cujus comparatione argentum lutescit, et aucum obryzum erigua fit' arena; cujus splendore tenebrescunt visui sol et luna; cujus dulcore mirabili amarescunt gustui mel et manna. So so so so so so

valor sapientiæ non marcescens er tempore, virtus virens assidue, omne virus evacuans ab habente! @ munus coleste liberalitatis di vinæ, descendens a Patre luminum, ut mentem rationalem provehas usque colum! Mu es intels 1 usque in B. lectus colestis alimonia, quam qui edunt, adhuc esurient, quam qui bibunt, adhuc sitient, et languentis animæ harmonia lætificans, quam qui audit mullatenus confundetur. Plu es morum moderatrix et regula, secundum quam operans non peccabit. Per te reges regnant et legum conditores justa decerment. Per te deposita ruditate nativa, clima= tis ingeniis atque linguis, vitiorum sentibus 3 2 signis C. 3 dentibus B. coestossis radicitus,4 apices consequentur honoris 4 radicatus BD. fiuntque patres patriæ et comites principum, qui 5 comitum B. sine te conflassent lanceas in ligones et bomeres, vel cum filio prodigo pascerent forte sues. 😿 😿 No lates potissime, præclecte thesaure? et 6 præffecte C.

ubi te reperient animæ sitibundæ? In libris proculdubio posuisti tabernaculum tuum, ubi te fundavit A Itissimus, Iumen Iuminum, liber vitæ. Thi te omnis qui petit, accipit, et qui quærit,

3

1 incomprensibilis CD. 2 ipse om. D.

3 Catonis AC.

4 oblivioni D.

5 quia B.

invenit, et pulsantibus improbe citius averitur. In his cherubin alas suas extendunt, ut intels lectus studentis ascendat, et a polo ad polum prospiciat a solis ortu et occasu, ab aquilone et mari. In his incomprehensibilis' ipse' Deus altissimus apprehensibiliter continetur et colitur; in his patet natura collegtium, terrestrium et infernorum; in his comuntur jura, quibus omnis regitur politia; hierarchiæ exlestis distinguuntur officia, et dæmo= mum tyrannides describuntur, quos nec idea Pla tonis ersuperant, nec ratonis cathedra continebat. Mibris mortuos quasi vivos invenio: in libris futura pravideo: in libris res bellica disponentur: de libris prodeunt jura pacis. Dimia corrumpuntur et tabescunt in tempore et Saturnus quos generat devorare non cessat. mmem mundi aloriam operiret oblivio,4 nisi Deus mortalibus librorum remedia providisset. Alexander orbis domitor, Julius urbis et orbis invasor, qui,5 et Marte et arte primus, in unitate persona assumpsit imperium, fidelis Kabricius et Cato rigidus, hodie carnissent memoria, si

librorum suffragia defuissent. Purces ad terram sunt diruta, civitates eversa, putredine perierunt fornices triumphales. Dec quicquam reperiet 1 reperiet A. rer vel papa, quo peremitatis privilegium conferatur commodius quam per libros. IReddit auc tori vicissitudinem liber factus, ut, quamdiu liber supercrit, auctor manens athanatos nequeat interire. teste Ptolemæo in prologo Almagesti: non fuit, inquit, mortuus qui scientiam vivisicavit. Quis igitur infinito thesauro librorum de quo scriba doc tus profert nova et vetera, per quodeunque alterius 2 et B. speciei pretium limitabit? Weritas vincens super omnia, quæ regem, vinum et mulierem supergres ditur, quam amicis præhonorare officium obtinet sanctitatis3 (quæ est via sine devio et vita sine ter= 3 sanitatis C. mino, cui sacer Boethius attribuit tripler esse, in mente, scripto et voce), in libris videtur manere utili= us et fructificare fecundius ad profectum. Dam virtus vocis peritacum sonitu: veritas mente latens 4 aperit A. est sapientia absconsa et thesaurus invisus: veritas vero quæ lucet in libris, omni se disciplina 5 vero om. D. bili 6 sengui manifestare desiderat. Wigui dum 6 disciplinali C

1 tactu C.

2 cunctis C.

3 afflixaque C.

legitur; auditui dum auditur; amplius et tactui' se commendat quodam modo, dum transcribi se susti-Veritas mentis? net, colligari, corrigi et servari. clausa licet sit possessio nobilis animi, quia tamen caret socio, non constat esse jucunda, de qua nec visus judicat nec auditus. Veritas vero vocis soli patet auditui, visum latens, qui plures nobis differentias rerum monstrat, affiraque subtilissimo motui incipit et desinit quasi simul. Sed veritas scripta libri non successiva sed permanens palam se præbet aspectui, et per sphærulas pervias oculorum, vestibula sensus communis, et imaginationis atria transiens, thalamum intellectus ingreditur, in cubili memoriæ se recondens, ubi æternam mentis Ostremo pensandum quanta doctrinæ com= moditas sit in libris, quam facilis, quam arcana, quam tuto libris humanæ ignorantiæ paupertatem sine verecundia denudamus. Di sunt magistri, qui nos instruunt sine virgis et ferula, sine verbis et cholera, sine pannis et pecunia. Si accedis, non dormiunt, si inquirens interrogas, non

200

abscondunt, non remurmurant, si oberres, cacchinos 1 non se absconnesciunt, si ignores. (1) libri soli liberales et liberi, qui omni petenti tribuitis, et omnes manumittitis vobis sedulo servientes! Quot rerum millibus typice viris doctis recommendamini, in Scriptura nobis divinitus inspirata. Vos cnim estis profundissima sophia fodina, ad quas sapiens filium suum mittit ut inde thesauros effodiat, Proverbiorum secundo; vos putei aquarum viventium, quos pater Abraham primo fodit, Isaac eruderavit, quosque nituntur obstrucre Palæstini. Genesis vicesimo serto. Vos estis repera spica gratissima, plena granis, solis apostolicis manibus confricanda, ut egrediatur cibus suavis simus' famelicis animabus; Matthæi duodecimo. Wos estis urnæ aureæ, quibus manna reconditur atque petra melliflux, imo potius favi mellis, ubera uberrima lactis vita, promptuaria semper plena. Wos lignum vitæ, et quadripartitus fluvius paradisi, quo mens humana pascitur et aridus intellectus imbuitur et rigatur. Wos area Poe et scala Jacob, canalesque quibus fectus intuen-

2 consortanda (?) D. 3 sanissimus

4 favi om. B.

tium colorantur. Vos lapides testimonii, et lagenæ servantes lampades Sedeonis, pera David, de qua limpidissimi lapides extrahuntur, ut Soliath prosternatur. Vos estis aurea vasa templi, arma militiæ elericorum, quibus tela nequissimi destruuntur, olivæ fecundæ, vineæ Engadi, ficus sterilescere nescientes, lucernæ ardentes semper in manibus prætendendæ, et optima quæque Scripturæ libris adaptare poterimus, si loqui libeat figurate.

1 nequissimi hostis B.

2 quæcunque D.

THE REPORT OF THE PARTY OF THE

3 quodlibet corr.

I quidlibet juxta gradum baloris gradum mereatur amoris, balorem bero librorum ineffabilem persuadet præcedens capitulum, palam liquet lectori quid

sit inde probabiliter concludendum. Pon enim

2:

demonstrationibus in morali materia utimur, recordantes, quoniam disciplinati hominis est certitudinem quærere, sieut rei naturam perspererit tolerare, archiphilosopho attestante primo Ethiz 1 testante D. corum; quoniam nec Mullius requirit E uclidem, nec Euclidi Pullius facit fidem. Moce revera 2 Hac B. sive logice sive rhetorice suadere3 conamur, quod, 3 persuadere B. auxcunque divitix vel delicix cedere debent libris in anima spiritali,4 ubi spiritus, qui est charitas, or: 4 spirituali B. dinat charitatem. Primo quidem, quia in libris sapientia continetur potissime, plus quam omnes mortales naturaliter comprehendant; sapientia vero divitias parvipendit, sicut capitulum antecedens 5 comprehendit allegat. Præterea Aristoreles De Proble matibus, particulo tricesimo, problemate decimo, istam determinat quæstionem, propter quid antiqui, qui pro grimnasticis et corporalibus agoniis præmia statucrunt potioribus, nullum unquam pramium sapientia decreverunt? In anc responsione tertia ita solvit: In gymnasticis exercitiis præmium est eligibilius et melius illo pro quo et melius om. datur. Sapientia autem nihil melius esse potest,

1 Igitur BC. 2 scientiam D.

3 mere A.

4 scriptura B.

5 attestatur D.

6 veritas C.

quamobrem sapientia nullum potuit pramium as: signari. Ergo' nec divitiæ nec deliciæ savientiam? Troug amicitiam divitiis praponendam golug megabit insipiens, cum sapientissimus hoc testetur, amicitiæ vero3 veritatem hieraphilosophus præhonorat, et berus Forobabel omnibus anteponit. Subsunt igitur divitiæ veritati. Veritatem vero potissime et tuentur et continent sacri libri, imo sunt veritas insa scripta, quoniam pro nunc librorum asseres librorum non asserimus esse partes. Quamobrem divitiæ subsunt libris, præsertim cum pretiosissimum genus divitiarum omnium sint amici, sicut secundo De Consolatione tes: tatur's Boethius: quibus tamen librorum veritas est per Aristotelem præferenda. Amplius cum divitiæ ad solius corporis subsidia primo et principaliter pertinere noscantur: birtus6 bero librorum sit perfectio rationis, quæ bonum humanum proprie nominatur, apparet quod libri sunt homini ratione utenti divitiis cariores. Præterea enim illud, quo fides defenderetur commodius, dilataretur

diffusius, prædicaretur lucidius, diligibilius debet esse fideli. Isoc autem est veritas libris inscripta, quod evidentius figuravit Salvator quando contra temptatorem praliaturus viriliter scuto se circumdedit veritatis, non cuiuslibet imo scriptæ; scriptum esse præmittens' quod bibæ bocis ora 1 scriptum est culo crate prolaturus; Matthæi quarto. Bur= sus autem felicitatem nemo dubitat divitiis prævonendam. Consistit autem felicitas in operatione nobilissimæ ct divinioris potentiæ quam habe 4 nobilioris B. mus, dum videlicet intellectus vacat totaliter veritatis gapientia contemplanda, qua est delectabilige 5 veritatis A. sima omnium operationum6 secundum birtutem, 6 virtutum B. sicut princeps philosophorum determinat decimo Ethicorum; propter quod et philosophia videtur habere admirabiles delectationes, puritate et firmitate, ut scribitur consequenter. Contemplatio autem veritatis munquam est perfectior quam per libros, dum actualis imaginatio, continuata per librum, ac= tum intellectus super visas veritates non sustinct interrumpi. Quamobrem libri videntur esse felicitatis speculativa immediatissima instrumenta;

D et om. præmittens. 2 fuerat A. 3 probaturus D.

1 circumstantia ABCD et ed. 1599.

2 tertio Topicorum om. B.

3 convenit om.

4 naturaliter B. 5 desiderant A.

6 omnibus om. CD.

unde A ristoteles, sol philosophica veritatis, ubi de eligendis distribuit methodos, docet quod philosophari est simpliciter eligibilius quam ditari, quam= vis in casu, ex circumstantiis' puta necessariis, indigenti ditari quam philosophari sit potius cliaendum; tertio Povicorum. 2 12 12 12 12 Tohuc cum libri sint nobis magistri commodissimi, ut pracedens assumit capitulum, eisdem non immerito tam honorem quam amorem tribuere convenit3 magistralem. Mandem cum omnes homines natura4 seire desiderent,5 ac per libros scientiam veterum praoptandam divitiis om= nibus6 adipisci possimus, quis homo secundum naturam vivens, librorum non habeat appetitum? Quambis vero porcos spernere margaritas sciamus, nihil in hoc prudentis laditur opinio, quomi-Pretiosior nus oblatas comparet margaritas. est igitur cunctis opibus sapientia libraria, et omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari; Proverbiorum tertio. Quisquis igitur se fate tur veritatis, felicitatis, sapientia, vel scientia, seu etiam fidei zelatorem, librorum necesse est se faciat amatorem. 26

1 emendis libris

Orollarium nobis gratum de prædictis elicimus, paucis tamen, ut credimus, acceptandum. Duisam videlicet debere caristiam hominem impedire ab emptione

librorum, cum sibi suppetat quod petitur pro cisdem, nisi ut obsistatur' malitiæ venditoris, vel 2 ut suppetatur C. tempus emendi opportunius exspectetur. Quomam si sola sapientia pretium facit libris, quæ est infinitus thesaurus hominibus, et si valor librorum est ineffabilis, ut præmissa suppomint, qualiter probabitur esse carum commercium, ubi bonum emitur infinitum? Quapropter libros libenter emendos et invite vendendos, sol hominum, Salomon nos hortatur; Proverbiorum vicesimo

tertio: Weritatem, inquit, eme, et noli bendere sapientiam. Sed quod rhetorice suademus vel logice, adstruamus historiis rei aesta. Tichiphilosophus Aristoteles, quem Aver roes datum putat quasi regulam in natura, paucos libros Speusippi, post ipsius decessum, pro septuaginta duobus millibus sestertiis statim emit. Plato prior tempore sed doctrinis poste rior. Philolai Pythagorici librum emit pro decem millibus denariorum, de quo dicitur Mimæi dialonum ercervsisse, sieut refert A. Gellius' Moctium Atticarum, libro primo, capitulo serto decimo. Mæc autem narrat A. Gellius, ut perpendat insipiens quam nihilipendant sapientes pecuniam comparatione librorum. Et e contrario2 ut omni superbiæ stultitiam cognoscamus anneram, libet hic Marquinii Superbi stultitiam recensere in parvipensione3 librorum, quam refert idem A. Selling libro primo, capitulo undevicesimo, Poctium Atticarum. Wetula quæ dam omnino incognita ad superbum Marquinium, recem I omanorum sentimum, dicitur accessisse,

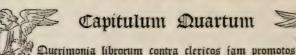
1 omnia inter A. Gellius et ut perpendat om. D.

2 Et contrarie B.

3 impensione A.

venales offerens novem libros, in quibus, ut asseruit, divina continebantur oracula, sed immensam pro eisdem poposcit pecuniam, in tantum ut rex eam diceret delirare. Alla commota tregi librog i tres om. CD. in ignem projecit, et pro regiduis summam, quam prius, exegit; rege negante, rurgus tres alios in exigit A. ignem projecit, et adhuc pro tribus regiduis pris mam summam poposcit. Pandem stupefactus supra modum Marquinius summam pro tribus gaudet exsolvere, pro qua novem poterat 3 redemisse. 3 potuerat D. Wetula statim disparuit, quæ nec pring nec postea visa fuit. Ala Ala Ala Ala Aunt libri Sibyllini, quos quasi quoddam' divinum oraculum, per aliquem de 4 quoddam om. quindecim viris consulebant Romani, et quinde= cimbiratus officium originem creditur habuisse. 🋞 Clid aliud has prophetissa sibylla tam vafro s facto superbum regem edocuit, nisi quod vasa sapientiæ, sacri libri, omnem humanam æstimationem excedunt? Et sic5 de regno @clorum 5 sieut B. dicit Gregorius: tantum balet, quantum habes. * initialization of the second

Fiogenies viperarum, parentes proprios perimens, atque semen nequam ingratissimi euculi, qui cum vires acceperit, virium larsgitricem suam nutriculam necat,

sunt elevici degeneres erga libros. Redite prabaricatores ad cor et quid per libros recipitis sideliter computetis, et invenictis libros totius nobilis status vestri quodammodo creatores, sine quibus proculdubio desecissent ceteri promotores. *** D nos nempe rudes penitus et inertes reptastis, ut parvuli loquebamini, ut parvuli sapiebatis, ut parvuli ejulantes implorastis participes sieri lactis nostri. O os vero protinus lacromis vestris tacti, mamillam grammatica por-

1 acceperint C.

2 nutricem B. 3 necant C.

4 circa D.

5 Ex persona librorum in literis rubris quasi tiulus sequitur promotores in ed. 1473 et in cod. recentiore Coloniæ scripto. 6 raptastis A, repta sunt D.

rerimus ersugendam, quam dentibus atque lingua contrectastis assidue, donce dempta nativa bar= barie, nostris linguis inciperetis magnalia Dei fari. Post hac philosophia vestibus valde bonis, rhetorica et dialectica, quas apud nos habuimus et habemus, vos induimus, cum essetis mudi quasi 1 atque CD. tabula depingenda. Omnes enim philosophiæ domestici sunt vestiti duplicibus, ut tegatur tam miditas quam ruditas intellectus. Post hac, ut alati more geraphico super cherubim scanderetis, quadrivialium 2 pennas vobis quatuor adjungen 2 quadruvialium A. tes, transmisimus ad amicum, ad cuius ostium, dum tamen improbe pulsaretis, tres panes commodarentur intelligentiæ Prinitatis, in qua consistit finalis felicitas cuiuslibet viatoris. Quod si vos hae munera non habere direritis, confidenter asserimus, quod vel ca per incuriam perdidistis collata, vel in principio desides respuistis oblata. Si hujusmodi videantur ingratis pusilla, adjicimus his majora. Mos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, vos populus peculiaris in sortem Domini computati, vos sacerdotes et

ministri Dei, imo vos antonomastice ipsa cc clesia Dei dicimini, quasi laici non sint eccle siastici muncupandi. Wos, laicis postpositis, psalmos et hymnos concinitis in cancellis, et altari deservientes, cum altario participantes, berum conficitis corpus Christi, in quo Ocus ipse vos non solum laicis, imo paulo magis angelis honorabit. Qui enim aliquando angelorum dirit: Tu es sacerdos in aternum secundum ordinem Melchisedech? Wos crucifixi patrimonium dis= pensatis vauveribus, ubi jam quæritur inter dis= pensatores, ut fidelis quis inveniatur. Wos estis pastores gregis Dominici, tam exemplo vitæ quam verbo doctrinæ, qui vobis tenentur rependere lac et Ai sunt istorum omnium largitores, 🕲 clerici? Ponne libri? Reminisci libeat, supplicamus, quot per nos elericis sunt concessa egregia' privilegia sacerdotum.2 Per nos siguidem vasa savientiæ et intellectus imbuti, cathedras scanditis magistrales, vocati ab hominibus rabbi. Per nos, in oculis laicorum mirabiles, velut

1 egregia om. B. 2 libertatum AB D.

magna mundi luminaria. dignitates ecclesia, secure 1 lumina B. dum sortes varias, possidetis. Per nos, cum adhuc careatis genarum lanugine, in atate tenera constituti, tonsuram portatis in vertice, prohibente statim' ecclesiastica sententia formidanda: 10 olite statum A. tangere christos meos, et in prophetis meis nolite malignari. It qui eos tetigerit temere, violenter anothematis vulnere ietu proprio protinus feriatur. Andem ætate succumbente malitiæ, figuræ Pythagorica bivium attingentes, ramum læbum eligitis, et retrorsum abeuntes, sortem Domini præassumptam dimittitis, socii facti furum. Siegue semper proficientes in pejus, latrociniis, homicidiis et multigenis impudicitiis maculati, tam fama quam conscientia tabefacta sceleribus, compellente justitia in manicis et com= pedibus coarctati servamini, morte turpissima puniendi. Munc elongatur amicus et proximus, nec est qui dolcat vicem vestram,3 Petrus jurat 3 vilam nostram se hominem non novisse: vulgus clamat justitia= rio: Erucifige, crucifige eum, quoniam, si hunc dimittis, Casaris amicus non eris. Jam periit

1 namque B.

2 attetit B.

locus suppetit' appellandi, sed solum suspendium exspectatur. Dum sic tristitia complevit cor miseri et solæ camenæ laceræ fletibus ora rigant. fit vallatus angustiis undique, memor nostri, et ut evitet mortis propingua periculum, antiquata tonsuræ quam dedinus parbum præfert signaculum, supplicans ut vocemur in medium et collati muneris testes simus. Alunc misericordia moti statim, occurrinus filio prodigo et a portis mortis servum erivimus fugitibum. Wegendus' liber porrigitur non ignotus, et ad modicam balbutientis præ timore lecturam, judicis potestas dissolvitur, accusator subtrahitur, mors fugatur. (2) carminis empirici mira virtus! (diræ cladis antidotum salutare! (2) lectio pretiosa psalterii, quod meretur hoc ipso liber vitæ deinceps appellari! Sustineant laici sæculare judicium, ut vel insuti culleis enatent ad Deptunum, vel in terra plantati Plutoni fructi-

omnis fuga, nam' ante tribunal oportet assisti, nec

3 miseria A.

4 Legendus dominus liber D.

ficent, aut Wulcano per incendia holocaustum se offerant medullatum, vel certe suspensi victima sint

rigor in favorem convertitur. Ac dum forum guffertur' a laico, a librorum alumno elevico morg 1 suffertur A, different. 深深深深深深深深深深深深深深深。 Eterum jam de clericis, qui sunt vasa virtutis, loquamur. Quis de vobis pulpitum vel² scabellum prædicaturus ascendit,3 nobis penitus inconsultis? Quis scholas lecturus vel disputaturus inarcditur, qui nostris conatibus non fulcitur? Primum oportet volumen cum Ezechiele come dere, quo benter memoriæ dulcescat intrinsecus. et sie more pantheræ refertæ, redoleat extrinsecus conceptorum aromatum odor suavis,5 ad cujus 5 sanus ACD, suavis B. Glosanhelitum coanhelent accedere omnes bestiæ et ius menta. Sie nostra natura in nostris' familiaribus operante latenter, auditores accurrunt benevoli. sicut adamas trahit ferrum nequaquam invite. (9) virtus infinita librorum! jacent Parisius vel Athenis, simulque resonant in Britannia et in 8 vel CD. Roma. Quiescentes quippe moventur, dum ipsis loca sua tenentibus, auditorum intellectibus circumquaque feruntur. Dos denique sacerdotes,

libri vita, pontificis commendatur custodia, et

transferturcodd.

2 sen A.

3 ascendet D et corrector in A.

4 extrinsecus B.

sarium Oxon. s.v. Panthera memorat odorem nimiæ suavitatis et nimia suavitate odoris. 6 homines ACD.

7 nobis ACD.

1 in om. C.

2 scientiam B.

3 Deinde B.

4 compellimur B.

5 cellulas om. B.

6 temporibus om.

7 Occuparant C.

8 habitatio A.

9 docuimus esse fugiendum B. 10 istius A. pontifices, cardinales, et papam, ut cuneta in' hie rarchia ecclesiastica collocentur, in ordine literarum scientia' stabilimus. A libris namque sumit originem, quiequid boni probenit statui elericali. Sed har hactenus. Piaet enim reminisci, qua dedimus populo elericorum degeneri, quia magis videntur perdita quam collata, quæcumque munera tribuuntur ingratis. Peinceps3 insistemus pa= rumper recitandis injuriis, quas rependunt vilipensionibus et jacturis; de quibus nec singula genera recitare sufficionus, imo vir proxima genera singu-P primis de domiciliis elexicorum, nobis jure hereditario debitis, vi et armis expellimur,4 qui quondam in interiori cubiculo cellulas habeba mus quietis, sed proh dolor! his nefandis tempori-

hereditario dehitis, vi et armis expellimur,4 qui quondam in interiori cubiculo cellulas5 habebas mus quietis, sed proh dolor! his nefandis temporis bus,6 penitus exsulantes improperium patimur exstra portas. Occupant7 etenim loca nostra nune canes et aves, nune bestia bipedalis, cujus cohabitatio8 cum elericis vetabatur antiquitus, a qua semper super aspidem et basiliscum alumnos nostros docuimus fuciendum:9 quamobrem ista*0 nostris

semper studiis æmula, millo die placanda, finaliter 1 milla A. nos conspectos in angulo jam definicta aranea? sola tela protectos, in rugam fronte collecta, virulentis sermonibus detrahit et subsannat. Ac nos in 3 tota domus suppellectili supervacancos hospitari demonstrat, et ad unumquodque4 oconomia servitium conqueritur otiosos. Mor in capitegia pretiosa, syndonem et sericum, et coccum bis tinctum, vestes et varias furraturas, imum et lanam nos consulit commutandos. Et quidem merito, si videret intrinseca cordis nostri; si nostris privatis interfuisset consiliis; si Theophrasti vel Walerii perlegisset bolumen, vel saltem vicesimum quintum capitulum Ecclesiastici auribus intellectus audisset. Quapropter conquerimur de hospitiis injuste nobis ablatis, de bestibus non quidem non datis, sed de datis antiquitus violentis manibus laceratis. Adhæsit pavimento anima nostra, conglutinatus est in terra benter noster, et gloria nostra in pulverem est deducta. Morbis variis laboramus, dorsa dolentes et latera; et jacemus membratim paralysi dissoluti, nec est qui recogitet, nec est ullus

² arenæ A.

³ in om. A.

⁴ unumquodoue

⁵ fulraturas I).

⁶ Omne quod superest sententiæ post perlegis-set om. B.

⁷ terra Biblia Sacra Vulg. Ed. (Ps. xliii, 25) et A. terramaliquot codd.

1 non BCD.

aui malagma procuret. Candor natibus et luce perspicuus, jam in fuseum et croccum est conbersus, ut namo medicus dubitet ictericia nos' infectos. Arthriticam patiuntur nonnulli de nobis, sicut extremitates retortæ insinuant evidenter. Kumus et pulvis, quibus infestamur assidue, radiorum visualium aciem hebetarunt, et jam lippientibus oculis ophthalmiam superducunt. Wentres nos tri duris torsionibus viscerum, quæ vermes edaces non cessant corrodere, consumuntur, et utriusque Wazari' sustinemus putredinem, nec in venitur quisquam, qui cedri resina nos liniat, vel qui quatriduano jam putrido clamans dicat, Mazare, veni foras! Dullo circumligantur medicamine vulnera nostra sava, qua nobis innoriis inferuntur atrociter, nec est ullus, qui super nostra ulcera cataplasmet: sed pannosi et algidi, in angulos tenebrosos abiicimur in lacromis, vel3 cum sancto Tob in sterquilinio collocamur, vel quod nefas videtur effatu, in abussis abscondimur cloacarum. Pulvinar subtrahitur evangelicis supponendum lateribus. auibus primo deberent de sortibus elericorum probe-

zari D, ulcerum Lazari cod. Bruxell. 11465, utriusque lateris quinque codd. corruptissimi sec. xv exeunte in Germania scripti.

2 viriusque La-

3 vel om. B.

nire subsidia et sic ad nos suo famulatui deputandos pro semper communis victus necessarius derivari. Urgus de alio genere calamitatis conquerimur, G qua personis nostris crebrius irrogatur in juste. Dam' in servos vendimur et ancillas, et obsides in tabernis absque redemptore jacemus. Macellariis crudelibus subdimur, ubi mactari tam pecora quam jumenta sine piis lacrymis non vide mus, et ubi millesies morimur ipso metu, qui posset cadere in constantem.2 Judais committimur, 2 inconstantem Sarracenis, hærcticis, et paganis, quorum super omnia toricum formidamus, per quos nonnullos de nostris parentibus per benenum pestiferum constat esse corruptes. In In In In In In In Ane nos, qui architectonici reputari debennus in scientifs, et subjectis nobis mechanicis omnibus' imperamus, subalternatorum' regimini vice versa committimur, tanquam si monarcha summe nobilis rusticanis calcancis substernatur. Sartors et sutor et scissor quicumque ac6 cujuslibet operis artifer, nos inclusos, custodit in carcere, pro superfluis et lascivis deliciis clericorum. 30 30

3 omnibus om. 4 subalternorum

5 Saltor A.

6 aut CD.

7 incluses nes 8 carceris B.

1 et transformatores B.

2 nomina om. B.

3 auctorum in victricorum corr.

4 quem idem Martialis redarguit om. B.

5 igitur BD.

Am volumus prosequi novum genus injuria, quo tam in nostris personis ladimur quam in fama, qua nihil carius possidemus. Senerositati nostra omni die detrahitur, dum per pravos compilatores, translatores, transformatores nova nobis auctorum nomina imponuntur et, antiqua nobilitate mutata, regeneratione multiplici renascentes degeneramus omnino. Sieque vilium vitricorum novis nolentibus affiguntur vocabula, et verorum patrum nomina filiis subducuntur. Versus Virgilii adhuc ipso vivente quidam pseudoversificus usurpavit, et Martialis Soci libellos Eidentinus quidam sibi mendaciter arrogavit, quem idem Martialis redarguit merito sub his verbis:

- + Duem recitas, meus est, @ Fidentine, libellus: +
- + Sed male dum recitas, incipit esse tuus. + + +

Quid ergo's mirum, si defunctis nostris auctoris bus suas per nos fimbrias simix elevicorum magnificant, cum eisdem superstitibus nos recenter editos rapere moliantur. Ma, quotiens nos antiquos fingitis nuper natos, et qui patres sumus,

filios nominare conamini. Quique vos ad esse 1 adesse A. clericale creatimus, studiorum bestrorum fabricas appellatis. Revera de Athenis exstitimus oriundi, qui fingimur nunc de Roma, semper namque Carmentis latruncula fuit Cadmi, et 2 semperque pro qui nuver nascebamur in Anglia, cras Parisius renascemur: et inde delati Bononiam, Ttalicam sortiemur originem nulla consanguinitate sulfultam. Jou! quam falsis scriptoribus nos exarandos committitis, quam corrupte nos legitis et quotiens medicando necatis, quos pio3 zelo corriz 3 pro BD. gere credebatis! Interpretes barbaros sustinemus multotiens, et qui linguarum idiomata nesciunt, nos de lingua ad linguam transferre præsumunt: siegue proprietate sermonis ablata, fit sententia contra sensum auctoris turpiter mutilata! Bene gratioga fuigget librorum conditio, si turris 1 Ba 4 turpis AC. bel millatemus obfuisset præsumptio, si totius humani generis unica descendisset 5 sermonis spe 5 dissendisset A. cics propagata! Management of the propagation of th Itimam nostræ proliræ querelæ, sed pro 6 sed om. C. materia quam habemus brevissima, clau-

1 subjungimus C D. 2 enim B. sulam subjungemus.' In nobis etenim' commutatur naturalis usus in eum usum qui est contra naturam, dum passim pictoribus subdimur literarum ignaris et aurifabris, proh dolor! commendamur nos, qui sumus lumen fídelium animarum, ut fíamus, ac si non essemus sapientiæ sacra' basa, repositoria bractearum: devolvimur indebite in laicorum dominium, quod est nobis amarius omni morte, quoniam hi vendiderumt populum nostrum sine pretio, et inimici nostri judices nostri sunt. Iquet omnibus er prædictis quam infinita

3 sacræ BCD.

4 commiscere B CD.

5 etiam B.

6 ea om. D.

possemus in clericos invectiva conjicere si non honestati proprie parceremus. Dam miles emeritus elypeum veneratur et arma, gratusque Torpdon aratro tabescenti vigæ, trahæ, trivulæ ac ligoni; et omnis artifer manualis hyperduliam propriam suis exhibet instrumentis: solus ingratus elericus parvipendit et negligit ea, per quæ sui honoris auspicia semper sumit.

1 religiosos jam possessionates C

Eligionum beneranda devotio in librorum cultu solet esse sollicita et in corum eloquiis sicut in omnibus divitiis delectari. Scribebant namque nonnulli

2 solent in solet corr. C.

manibus propriis inter horas canonicas, intervallis captatis, et tempora pro quiete corporis commodata fabricandis codicibus concesserunt. De quorum laboribus hodie in plerisque splendent monasteriis illa sacra gazophylacia, cherubicis libris plena, ad dandam scientiam salutis studentibus, atque lumen delectabile semitis laicorum. O labor manualis felicior omni cura georgica! O devota sollicitudo, ubi nec meretur Martha corripi nec Maria! O domus jucunda, in qua Racheli formosa Lia fecunda non invidet, sed contemplatio cum activa

3 Hanc senten-

1 cum activa om. C, cum om. B, gaudia om. D. gaudia sua miscet. I elix providentia pro futuro infinitis posteris valitura, cui nulla virgultorum plantatio, milla seminum satio comparatur, milla bucolica curiositas quorumlibet armentorum, nulla castrorum constructio munitorum ! Quamobrem immortalis debet esse patrum illorum memoria, quos solius sapientia delectabat thesaurus, qui contra futuras caligines, luminosas lucernas artificiosissime providerunt, et contra famem audiendi verbum Dei, panes non subcinericios, neque hordeaceos, nece muscidos, sed panes axpmos de purissima simila sacra sophia confectos accuratissime paraberunt, quibus esurientes animæ feliciter cibarentur. In i fuerunt probissimi pugiles Christiana militia, qui nostram infirmitatem armis fortissimis municrunt. Mi fucrunt suis temporibus bulpium benatores cautissimi, qui jam nobis sua retia reliquerunt, ut parbulas3 caperemus bulpeculas, quæ non cessant florentes vineas demoliri. Were patres egregii benedictione perpetua recolendi, felices merito fuissetis, si vobis similem sobolem gemuisse, si prolem non degene-

3 parvas B.

2 neque C.

rem nee æquivocam reliquisse ad sequentis tempo-Ed, quod dolentes referinus, jam Thersites ignabus arma contrectat Achillis et dextrariorum phalera praelecta pigritantibus asinis substermintur, aquilarum nidis excutientes noctux dominantur, et in accipitris pertica residet becors milbus. Wiber Bacchus respicitur, et in bentrem trajicitur nocte dieque; liber coder despicitur, et a manu rejicitur longe lateque, tanquam si cujus= dam aquivocationis multiplicitate fallatur simpler monachica plebs moderna, dum Liber pater 2 pras 2 potationum B. ponitur libro patrum. Calicibus epotandis non codicibus emendandis indulact hodie studium monachorum: quibus lascivam musicam minothei pudicis moribus amulam non verentur adjungere, sicque cantus ludentis non planetus lugentis officium efficitur monachale. Greges et vellera, fruges et horrea, porri et olera, potus et patera, lectiones sunt hodie et studia monachorum, exceptis quibusdam paucis electis, in quibus patrum præcedentium non imago, sed vestigium remanet aliquale. Burgus

1 Omnia post cæcutientes usque nocte dieque om.

nulla nobis materia ministratur omnino, qua de nostro cultu vel studio commendentur hodie canonici regulares, qui licet a geminata regula nomen portant eximium Augustini, tamen regulæ notabilem ne alerere versiculum, quo sub his verbis suis eleris Codices certa hora singulis diebus petantur:

Ertra horam qui petierit, non accipiat.

In une devotum studii canonem vir observat aliquis post' ecclesiastica cantica repetita, sed sapere quæ sunt sæculi et relictum aratrum intueri summa prudentia reputatur. Pollunt pharetram et ar= cum, apprehendunt arma et seutum, elecmospharum tributum canibus tribuunt, non egenis, inserviunt aleis et tarillis et his, qua' nos sacularibus inhibere solemus: ut non miremur, si nos non dignentur respicere, quos sic suis cornerent moribus contraire. 69696969696969

2 qui ACD.

1 canonem vix observat aliquis tost om. C.

3 ereo (?) B.

Atres igitur's reverendi, patrum vestrorum dianemini reminisci et librorum propensius indulate studio, sine quibus qualibet vacillabit' religio, sine quibus ut testa virtus devotionis

4 vacillat D, sine quibus quælibet vacillabit religio om. C.

1 pralere peteritis lumen munde ACD.

All m

Auperes spiritu, sed in fide ditissismi, mundi peripsema et sal terra, sæculi contemptores et hominum piscatores, quam beati estis, si penuriam patientes pro (hristo,

animas vestras scitis in patientia possidere. Don enim vos ultrix iniquitatis inopia, nec parentum adversa fortuna, nec ulla violenta necessitas sic oppressit inedia, sed devota voluntas et electio hristiformis, qua vitam illam optimam² æstis mastis, quam Deus omnipotens factus homo tam vervo quam exemplo optimam prædicavit. Sane vos estis semper parientis ecclesiæ novus fætus, pro patribus et prophetis noviter substituti divinis

2 Omnia post optimam usque prædicavit om. B. 1 librum D.

2 aquas om. C.

3 saluberrimum om. C. 4 sancta D.

tus, ut in omnem terram ereat somus bester, et nostris salutaribus instituti doctrinis, coram gentibus et regibus promulgetis inerpugnabilem sidem Thristi. Porro fidem patrum potissime libris' esse inclusam secundum capitulum supra satis asseruit, quo constat luce clarius, quod librorum deberetis esse zelotypi præ ceteris Ehristianis. Seminare jubemini super omnes aquas, quoniam non est personarum acceptor Altissimus, nec bult mortem peccatorum piissimus, qui occidi boluit pro cisdem: sed contritos corde mederi desiderat atque lapsos eriai et perversos corrigi spiritu lenitatis. Ad quem effectum saluberrimum alma mater ecclesia vos plantavit gratuito, plantatosque rigavit favoribus et rigatos privilegiis suffulcivit, ut cum vastoribus et curatis coadiutores essetis ad procurandam galutem fidelium animarum. Ande et Prædicatorum ordinem, propter sacræ scripturæ studium et proximorum salutem principaliter institutum, constitutiones pronunciant corundem; ut non solum ex regula reverendis præsulis Augustini, quæ6

5 beatissimi post præsulis D. 6 qui D. cum carundem constitutionum prologum legerint, er ipsius libri capite, ad amorem librorum se nobe-Ed, proh dolor! tam hos quam alios istorum sectantes effigiem a paterna cultura librorum et studio subtrahit tripler cura superflua, ventris videlicet bestium et domorum. Sunt enim. ne alceta Salvatoris providentia, quem Psalmista circa pauperem et mendicum promittit esse sollici= tum, circa labentis corporis indigentias occupati, ut sint epulæ splendidæ, vestesque contra regulam delicatæ: nec non et' adificiorum fabricæ, ut' cass 1 et om. CD. trorum propugnacula, tali proceritate, quæ paus pertati non conbenit craltatæ. (8;8;8;8;8;8;8;8;8; Ropter hæc tria, nog libri qui semper cos proverimus ad perfectum, et inter potentes et noviles sedes honoris concessimus, clongati a cordis affectibus quasi inter supervacanea reputamur: excepto quod quibusdam quaternis parvi valoris insistunt, de quibus liberas nanias et apocrupha deliramenta producunt, non ad refocilla=

sinculis diebus iubet esse petendos; berum mor

2 et D.

3 superna, lacuna sequente, A; supervacanes B; superna creanca C: superna cavea D et aliquot codd.; supernacananea cod. Dunelm.; super vacua cavea cod. Bruxell. 11465; supervacanea codd. Vaticanus et Basiliensis. 4 venias Bet reliqui codd. præter ACD fere omnes.

1 supponatur D.

2 humano intellectu om. C.

3 invigilet om. B; vigilet C (?) D.

4 hostium A.

5 paupertatis om. A.

tibum animarum edulium, sed ad pruritum potius aurium auditorum. Sacra scriptura non ervonis tur sed omnino seponitur quasi trita per vicos et omnibus divulgata supponitur: cujus tamen fim= brias vir paucissimi tetigerunt, cujus etiam tanta est litterarum profunditas, ut ab humano intellectu,2 quantumeunque invigilet,3 gummo otio et marimo studio nequeat comprehendi, sicut sanctus asserit Augustinus. De hac mille moralis disciplinæ sententias enucleare poterit, qui indulget assidue, si tamen ostium' aperire dignetur ille qui condidit spiritus pictatis, quæ et recentissima novitate pollebunt, et sapidissima suavitate auditorum intelligentias refovebunt. Quamobrem pauvertatis' evangelicæ professores primarii post utcunque salutatas scientias saculares, toto mentis inacnio recollecto, hujus se scripturæ laboribus devoverunt, nocte dieque in lege Pomini meditantes. Quicquid vero poterant a famescente ventre furari vel cor= pori semitecto surripere, illud lucrum præcipuum arbitrantes vel emendis vel edendis codicibus adscripgerunt. Quorum contemporanei sæculares tam officium intuentes quam studium libros eis, quos in diversis mundi partibus sumptuose collegerant, ad totius adificationem ecclesia con 1 collegebant C. tulcrunt. @@@@@@@@@@@@@@ Ane diebus istis cum sint tota diligentia circa quæstus intenti, præsumptione probabili credi potest, si per anthropospathos sermo fiat, Deum eirea vos minorem sollicitudinem gerere, quos de sua promissione perpendit diffidere, in humanis providentiis spem habentes, corvum non consideratis nec lilia, quos pascit et vestit Altissimus. Anielem et Mabacue coeti pulmenti discophorum non pensatis, nec Iliam recolitis mune in torrente per corbos, nune in deserto per angelum, nunc' in Sarepta per viduam, largitate divina, quæ dat escam omni carni tempore3 op= portuno, a famis inedia liberatum. (Timate miserabili, ut timetur, descenditis, dum divinæ pictatis diffidentia prudentia propria producit innigum. 5 Ennigus 6 vero sollicitudinem generat terrenorum; sollicitudoque nimia terrenorum libro

² mare om. C. 3 tempore on. CD.

⁴ in endia D. 5 invisum c.dd. fere omnes. "Locus satis obseurus, legendum arbitror innisum" sic James in ed. 1599. innisum plane spectat ne innitaris prudentiæ tuæ in Bib. Sac. Vulgatæ Ed. (Proverbiorum iii. 5.)
6 Innisus AB,

contra plurimos codd.

⁷ nimiaque B.

1 succedit D. 2 usum C.

3 propter solum et om. ipsius B.

4 instructis A.

rum adimit tam amorem quam studium: et sic cedit' paupertas hodie per abusum' in verbi Dei dispendium, quam solum propter ipsius' adminiculum elegistis. - ४०४०२४४४४४४४४४४४४४४४४४४४४४४४४४४ Peinis pomorum, ut populus fabulatur, pucrulos ad religionem attrahitis, quos pros fessos doctrinis non instruitis' vi et metu, sicut exigit ætas illa, sed mendicativis discursibus sustinetis intendere, atque tempus, quo possent addiscere, in captandis favoribus amicorum consumere sinitis in offensam parentum, puerorum periculum et ordinis detrimentum. Siegue nimirum contingit, quod qui parvuli discere minime cogebantur inviti, grandiores effecti docere præsumunt indigni penitus et indocti, et parvus error in principio, maximus fit in fine. Successit namque in grege vestro promiscuo, laicorum quadam multitudo plurimum oncrosa, qui tamen se ad prædicationis officium tanto improbius ingerunt, quanto minus ea quæ loquuntur intelligunt, in contemptum ser= monis divini et in perniciem animarum. contra legem in bove aratis et asino, cum indoctis

5 conceptum B.

et doctis' culturam agri Dominici committitis 1 et doctis om. vari vassu. Scriptum est, boves arabant et asinæ pascebantur jurta eos. Quoniam discretorum interest prædicare, simplicium vero per audi= tum sacri eloquii sub silentio se cibare. Quot lapides mittitis in accrbum Mercurii his die= bus? Quot cunuchis sapientia nuptias procuratis? Quot excos speculatores super muros ecclesia circuire pracipitis? (D) piscatores incre tes solis retibus alienis utentes, qui rupta vir imperite reficitis: nova vero millatenus commodatis, aliorum labores intratis, aliorum studia recitatis,3 aliorum sapientiam superficialiter repetitam theatrali strepitu labiatis. Quemadmodum psit alionum studia recitatis om. D. tacus idiota auditas voces effigiat, sic tales recitatores fiunt omnium, sed nullius auctores; asinam Balaam imitantes, quæ licet esset intrinsecus insensata, lingua tamen diserta facta est tam domini quam prophetæ magistra. Resipiscite 4 Respicite pauperes Ehristi et nos libros inspicite studiose, sine quibus in præparationem evangelii pacis nunquam poteritis debite calciari. ****

2 vix om. C.

3 aliorum labores intratis, aliorum studia

I pradicator apostolus A.

2 et I).

3 est ille clericus B.

4 misculatus B.

5 provinciam D.

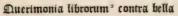
Aulus apostolus, prædicator' beritatis et doctor eximius gentium, ista sibi per Wimotheum, pro omni supellectili, tria jussit afferri, penulam, libros et membranas, secunda ad Mimotheum, ultimo. Wiris evangelicis formam præs bens, ut' habitum deferant ordinatum, libros has beant ad studendi subsidium, et membranas quas apostolus marime ponderat ad scribendum; marime, inquit, membranas. Revera mancus est elericus3 et ad multorum jacturam turpiter mutilatus, 4 qui artis scribendi totaliter est ignarus. Acrem vocibus verberat et præsentes tantum ædificat, absentibus et posteris nihil parat. A tramentarium scriptoris aestabat in renibus vir. qui frontes gementium Mau signabat; Ezechielis nono. Ensimuans figurate, quod si quis scribendi peris tia careat, prædicandi pænitentiam officium non præsumat. Langen Andem in præsentis calce capituli supplicant vobis libri, juvenes vestros aptos ingenio studiis applicate, necessaria ministrantes, quos nam et scientiam doccatis, verberibus terreatis, attrahatis blanditiis, molliatis munusculis, et poe nosis rigoribus urgeatis, ut et Socratici moribus et doctrinis Peripatetici simul fiant. Meri quasi hora undecima vos discretus paterfamilias introducit in vincam; ante sero penitus pigeat otiari. Utinam cum prudenti villico mendicandi tam improbe verecundiam haberetis. Pume enim' proculdubio, nobis' libris et studio propensius vacaretis. **

1 enim et nobis om. D.

BEBBBBBB

Capitulum Septimum &

Acis auctor et amator altissime, dissipa gentes bella volentes, quæ super omnes pestilentias libris nocent. Bella namque carentia rationis judicio, furiosos efficient

impetus in adversa: et dum rationis moderamine non utuntur, sine differentia discretionis pro1 fronesis in frenesis mutat A. 2 pennatus om. C. 3 statublo corridens D.

4 sacratis CD.

5 deitatem A.

6 hylem D.

aressa, vasa destruunt rationis. Plune prudens Apollo Phitoni subjicitur: et tunc Phrone sist via mater in phrenesis redigitur potestatem. Munc pennatus' Pegasus stabulo Gorpdonis' includitur, et facundus Mercurius suffocatur. Flunc Pallas prudens erroris mucrone conciditur, et jucundæ Pierides truculenta furoris tyrannide supprimuntur. (2) crudele spectaculum, ubi Phabum philosophorum, archisophum Aristotelem, cui in orbis dominum Peus ipse commis sit dominium, scelerosis manibus vinculatum, ferramentis infamibus compeditum, lanistarum humeris a Socratis adibus asportari, et qui in mundi magistratum magisterium atque super imperatorem imperium meruit obtinere, injustis simo jure belli videres subjici vili scurræ! potestas iniquissima tenebrarum, quæ Platonis non veretur pessumdare divinitatems probatam, qui solus conspectui creatoris, priusquam bellantis chaos placaret litigium et antequam hplen6 endele chia induisset, species ideales objicere dianus fuit, ut mundum archetypum demonstraret auctori, quo

de superno exemplo mundus sensibilis ducere tur. W lacrymosus intuitus ! quo moralis So crates, cuius actus, virtus et sermo est doctrina, qui de natura principiis politia produrit justitiam, vie 1 police D. tiosi vespillonis? addictus cernitur servituti! Pp= thagoram plangimus harmoniæ parentem bellorum incentricibus furiis flagellatum atrociter, vice cantus gemitus' edere columbinos. Miseremur Senonis principis Stoicorum, qui ne consilium proderet, linguam morsus secuit et erspuit in tyrannum intrepide. Meu jam rurgus a Piomedontas tritus in mortario pistillatur | 2,2,2,2,2,2,2,2,2,2,4 Terte non sufficience singulos libros luctu' lamentari condiano, qui in diversis mundi partibus bellorum discrimine perierunt. In orribilem tamen stragem, quæ per auxiliares milites primo bello Alexandrino contigit in Alexandro, 10 stylo flebili memoramus, ubi septuaginta millia voluminum ignibus conflagrarunt, quæ sub regibus Ptolomais per multa curricula temporum sunt collecta, sieut retractat" Aulus Gellius 11 recitat BD. Moctium Atticarum libro serto, capitulo serto

2 vispilionis AB C, vispillonis D.

3 gemitus om. B.

4 morsi B.

5 a diomedonta ABD, adiome-donta C. 6 tortario C.

7 luctui D.

8 auxiliatores A.

9 Sic A. secundo aliquot codd. 10 Ægypto om.

Quanta proles Atlantica tune occubus isse putabitur, orbium motus, omnes conjunctiones planetarum, galaxiæ naturam, et generationes prog= nosticas cometarum, ac quæcumque in coclo fiunt vel æthere comprehenduntur! Quis tam infaustum holocaustum, ubi loco cruoris incaustum offertur, non exhorreat, ubi pruinæ candentes pergameni crevitantis sanguine vernabantur, ubi tot innocentium millia, in quorum ore non est inventum mendacium, flamma vorax consumpsit: ubi tot scrinia veritatis aterna ignis parcere nesciens in fatentem cinerem commutabit." Minoris facinoris æstimatur tam? Feptæ quam Agamenmonis victima, uvi pia filia virgo patris gladio jugulatur. Quot labores celebris3 In exculis tune periisse putabimus, qui ob astronomiæ peritiam, collo irreflexo,4 cælum de= scribitur sustulisse, cum jam secundo In ercules flammis sit injectus. A Frana colorum, qua Fonithus non ab hos mine neque per hominem didicit, sed divinitus inspiratus accepit; quæque Zoroastes' germanus ciusdem immundorum8 serbitor spirituum Bac

1 commutatur notatur corrigendum in C. 2 iam B; forsan tam inchoatum.

3 scelebris B.

4 reflexo B.

5 Ionithus AB, Ionichus D, Iovi et thus C. 6 non om. C. 7 quem Rosoastes

8 quæque Zoroastes germanus ejusdem immundorum om. C.

trianis disseruit, quem etiam sanctus Enoch Paradisi præfectus, priusquam transferretur de sæculo, prophetavit; imo quæ primus Adam filios docuit, sicut raptus in extasi in libro aternitatis praviderat, flammis illis nefandis probabiliter æstimantur destructa. ******* The Suptorum religio, quam liber Logostilioge sic commendat egregie, politia veterum Athenarum, quæ novem millibus amorum Athenas Gracia pracesserunt, carmina Chaldworum, considerationes Arabum et Indorum, 3 3 Medorum C. caremonia Judaorum, architectura Babyloniorum, Moe georgica, Moysi præstigia, Fosuæ planimetria, Samsonis ænigmata, Salomonis problemata a cedro Libani usque ad hyssopum planissime disputata, Asculapii antidota, Cadmi grammatica, Parnassi poemata, Apollinis oracula, argonautica Jasonis, stratagematon Palamedis, et alia infinita scientiarum secreta, hujus incendii tempestate creduntur sublata. 💠 † Amquid Aristotelem de circuli quadratura spllogismus apodicticus latuisset, și libros

1 legio B.

2 Logostilios AB CD plerisque cum

1 promisissent

beterum, methodos naturæ totius habentium, permisissent' nefanda prælia superesse? Wec enim de mundi æternitate problema neutrum fecisset, net de intellectuum humanorum pluralitate eorundemque perpetuitate, ut berisimiliter creditur, dubitasset ullatenus, si perfectæ scientiæ beterum indisorum bellorum pressuris odnoriæ non fuissent. In Inc. Er bella namque ad patrias peregrinas dis-

2 obnixæ AC.

3 partes D.

Er bella namque ad patrias peregrinas distrahimur, obtruncamur, bulneramur, et enormiter mutilamur, sub terra suffodimur, in mari submergimur, flammis erurimur, et omni necis genere trucidamur. Quantum sanguinis nostri fudit Scipio bellicosus cum eversioni Carthaginis Romani imperii impugnatricis et æmulæ anxius incumbebat! Quot millia millium prælium decemale Projanum ab hac luce transmisit! Quot per Antonium Pullio jam occiso, externarum provinciarum latebras adierunt! Quot de nobis per Pheodoricum ersulante Boethio, in diversa mundi climata sicut oves pastore percusso sunt dispersi! Quot Seneca succumbente Peronis

4 Hanc sententiam om. B.

5 malitia B. 6 et nolens om.

adiret, ab co divisi retrocessimus lacromantes, et in quibus partibus hospitari possemus penitus Clir fuit illa librorum translatio, quam in Persas de Athenis Verres fecisse des scribitur, quos rursus de Persis in Athenas Seleucus redurit. Op postliminium gratiosum, mira latitia, quam tunc cerneres in Athenis cum proli sua genetrir obviaret tripudians, matricemque thalamum senescenti jam soboli denuo demonstraret, reassignatis hospitiis veteribus 1 demonstrasset inquilinis. Mor tabulata cedrina cum lignis 3 2 tribulata D. 3 linguis AD. et trabibus lævigatis aptissime complanantur, auro et chore epigrammata designantur camerulis singu= lis, quibus ipsa volumina reverenter illata suavissime collocantur, sic ut nullum alterius ingressum impediat bel' propinquitate nimia fratrem lædat. * 4 vel om. B. Eterum infinita sunt dispendia, quæ pers seditiones bellorum, librorum ameri sunt illata. Et quoniam infinita nullatenus pertransire contingit,7 hic finaliter statuemus querimoniæ nostræ Gades° et ad preces a quibus incepimus

5 ad C.

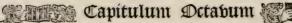
6 librorum om.

7 contigit C.

8 gaudes D.

regyramus habenas, rogantes suppliciter ut rector plympi ac totius mundi dispensator Itissimus pacem firmet et bella removeat, ac tempora faciat sua protectione tranquilla.

* De multiplici opportunitate quam habuimus librorum copiam * conquirendi

1 ut D.

2 capitulo om. AC. 3 Cf. Eccle. VIII. 6 (Vulg. Ed.).

Um omni negotio tempus sit et'
opportunitas, ut testatur sapiens Ecclesiastes, capitulo cctavo, jam progredimur enarrare
multiplices opportunitates, qui-

bus in acquisitione librorum, nostris propositis divinitate propitia, juvabamur. Quambis enim ab adolescentia nostra semper socialem communionem cum viris literatis et librorum dilectoribus delectaremur habere, succedentibus tamen prosperis regiæ majestatis consecuti notitiam, et

4 dilectoribusom.

in ippius acceptati familiam, facultatem accepimus ampliorem ubilibet vigitandi pro libitu, et venandi 1 ilbito B. quasi saltus quosdam delicatissimos, tum privatas tum communes, tum regularium tum sæcularium Ane dum invictissimi principis ac semper magnifice triumphantis regis Anglia Down di Mertii post conquestum, cujus tempora gerenare' dignetur Altigsimus diutine et tran 2 servare CD. quille, primo quidem suam concernentibus curiam, deinde vero rempublicam regni sui cancellarii vide licet ac thesaurarii fungeremur officiis, patescebat nobis aditus facilis, regalis favoris intuitu, ad librorum latchras libere perserutandas. 4444444 Moris quippe nostri fama volatilis jam ubique percrebuit, tantumque librorum et maxime beterum ferebamur's cupiditate languescere; 3 forebatur B. posse bero quemlibet nostrum per quaternos faciling quam per pecuniam adipisci favorem: quamo= brem cum supra dicti Principis recolendæ memoriæ bonitate sulfulti possenus obesse et prodesse, 4 bonitate om. A, officere et proficere behementer tam majoribus quam

1 etcistulæ solvebantur om. D.

2 lucis A, lucis in locis corr. C. 3 statuerant A.

4 concedimus A B, concedimus in consedimus corr.

5 pervenerunt D et C?

pusillis, affluxerunt loco exemiorum et munerum, locoque donorum et jocalium, canulenti quaterni ac decrepiti codices, nostris tamen tam aspectibus quam affectibus pretiosi. 444444444444 Une nobilissimorum monasteriorum aperie bantur armaria, referebantur serinia et eis= tulæ solvebantur, et per longa sæcula in sepulchris sovorata volumina expergiscuntur attonita, quæque in locis' tenebrosis latuerant,3 novæ lucis radiis perfunduntur. Pelicatissimi quondam libri corrupti et abominabiles jam effecti murium fætibus cooperti, et vermium morsibus terebrati, jacebant examimes, et qui olim purpura vestichantur et busso, mune in einere et cilicio recubantes, oblivioni traditi videbantur domicilia tincarum. -----Ater has nihilominus captatis temporibus magis voluptuose consedimus,4 quam fecis set medicus delicatus inter aromatum apothecas, ubi amoris nostri objectum reperimus et fomentum. Sic sacra vasa scientiæ ad nostræ dispensationis probenerunt arbitrium; quædam data, quædam vendita, ac nonnulla pro tempore commodata. +++

donariis cornerent contentatos, ca sponte nostris usibus studucrunt tribuere quibus ipsi libentius carucrunt, quam ca nostris assistentes servitiis abstulerunt. Quorum tamen negotia sic expedire curabimus gratiose, ut ct' cisdem emolus 1 et om. D. mentum accresceret, nullum tamen justitia detrimentum sentiret. Royal & Orro si scyphos aureos et argenteos, si equos egregios, si nummorum summas non modicas amassemus, tune temporis dives nobis ærarium instaurasse² possemus. Sed revera lis ² instaurare bros non libras maluimus codicesque plus dileximus quam florenos ac panfletos exiguos incrassatis prætulimus palefridis. Ad hac ejusdem illustrissimi Principig³ gempiternæ memoriæ legationibug cree ³ Principis om. bris functi, et ob multiplicia regni negotia, nunc ad sedem Romanam, nunc ad curiam Kranciæ, mune ad mundi diversa dominia tædiosis 4 ambas 4 seditiosis A. siatibus ac periculosis temporibus mittebamur, circumferentes tamen ubique illam quam aquæ plurimæ nequiverunt exstinguere, charitatem librorum.

Imirum cum nos plerique de hujusmodi

The ecomnium peregrinationum absinthia quasi quadam viamentaria potio dulcorabit. To ac post perpleras intricationes et scrupulosos causarum anfractus ac vir egressiviles reipublicæ labyrinthos ad respirandum parumper temperiem auræ lenis aperuit. beate Deus Deorum in Spon, quantus impetus Auminis voluptatis lætificavit cor nostrum, quotiens paradisum mundi Parisius visitare vacavimus moraturi: ubi nobis semper dies pauci præ amoris magnitudine videbantur. Tbi bibliothecæ jucundæ super cellas aromatum redos lentes: ibi' virens viridarium universorum voluminum: ibi prata academica trementia terræmotu, Athenarum diverticula, Peripateticorum itinera, Parnassi promontoria et porticus Stoicorum: ihi cernitur tam artis quam scientiæ mensurator Aristoteles, cujus est totum quod est optimum in doctrinis, in regione duntarat transmutabili sublunari:2 ibi Ptolemæus epicyclos et eccentris cos auges atque Senzachar planetarum figuris et

1 ubi B.

2 sublimari B.

3 muneris D.

ibi Pionysius convicinus hierarchias coordinat et distinguit: ibi quiequid Madmus grammatica recollegit' Phoniceo totum virgo Carmentis 1 recolligit BCD. charactere repræsentat Tatino: ibi repera the sauris apertis et sacculorum corrigiis resolutis, pecuniam lato corde dispersimus, atque libros impretiabiles luto redeminus et arena. Equaquam malum est, malum est, insomuit 10 comnis emptor. Sed ecce quam bonum et quam jucundum, arma elevicalis militiæ congregare in unum, ut suppetat nobis unde hæreticorum bella conterere, si insurgant. Ampling opportunitatem maximam nos captasse cognoscimus per hoc, quod ab atate tenera, magistrorum et scholarium ac di versorum artium professores, quos ingenii perspicacitas ac doctrinæ celebritas clariores effecerant. relegato quolibet partiali favore, exquisitissima sollicitudine, nostræ semper conjunximus comi tivæ; quorum consolativis colloquiis confortati, 2 commercia D. nune argumentorum ostensivis investigationibus, mune physicorum processium ac catholicorum doc torum tractatuum recitationibus, nunc moralitatum

1 enim D.

2 Verumque nulla ACD.

3 a om. B.

excitativis collationibus velut alternatis et multiplis catis ingenii ferculis, dulcius fovebamur. Males in' nostro tyrocinio commilitones elegimus; tales in thalamo collaterales habuimus; tales in itinere comites; tales in hospitio commensales; et tales penitus in omni fortuna sodales. Werum quia nulla? felicitas diu durare permittitur, privabamur nonnunquam luminum aliquorum præsentia corporali, cum eisdem promotiones ecclesiastica ac dignitates debitæ, prospiciente de colo justitia, provenerunt, quo fiebat ut incumbentes, sicut oportuit, cura propria, se a3 nostris concrentur obse quiis absentare. Tryug compendiosissimam semitam subjungemus, per quam ad manus nostras librorum perbenit tam beterum quam novorum plurima multitudo. Religiosorum siquidem mendicantium paupertatem susceptam pro Christo munquam indignantes horruinus: verum ipsos ubique terrarum in nostræ compassionis ulnas admisimus mansuetas, affabilitate familiarissima in persona nostra devotionem allerimus, allec-

tosque beneficiorum liberalitate munifica fobimus 1 allectasque propter Coum; quorum sic cramus omnium benefactor communis,2 ut nihilominus videremur quadam paternitatis proprietate singulos adoptasse. Vstis in statu quolibet facti sumus refugium, istis nunquam clausimus gratiæ nostræ sinum, quamobrem istos votorum nostrorum peculiarissimos zelatores habere meruimus et tam opere3 quam 3 ope A. opera promotores. Qui circucuntes mare et ari 4 circumeuntes dam ac orbis ambitum perlustrantes, universitates quoque diversarumque provinciarum generalia gue om. B. studia persecutantes, nostris desideriis militare studebant, certissima spe mercedis. 2020 Uis inter tot argutissimos venatores le wusculus delitescerct? 6 Quis pisciculus 6 deliteret ACD. istorum, mune hamos, mune retia, mune sagenas 7 istorum om. evaderet? corpore sacræ legis divinæ usque ad quater= 🕻 num sophismatum hesternorum, nihil istos præterire potuit scrutatores. Si in fonte fidei Christianæ, Quria sacrosancta Bomana, ser-

2 benefactorum communis B

1 quam om. B.

tio ventilabatur extranea; si Parisiensis soliditas, quæ plus antiquitati discendæ quam' veritati subtiliter producendæ jam studet; si Anglicana perspicacitas, quæ antiquis perfusa luminaribus novos semper radios veritatis emittit, quiequid ad augmentum scientiæ vel declarationi fidei promulgabat; hoc statim nostris recens infundebatur auditibus, nullo devirginatum' seminiverdio, nullo devirginatum' seminiverdio devirginatum' seminiv

denrigmatum B
et cod. in Coll. S.
Mar. Magdalen.
Oxon., denigratum C et alii.
3 seminiverbio
ABCD, seminiverbo idem. cod.
Magdalensis et ed. 1599, semi verbo et semi verbo codd. recentiores.
4 deferendum C.

2 devirginatum AD et quidam codd. vetustiores,

Um vero nos ad civitates et loca contingeret declinare, uvi præfati pauperes conventus havebant, corum armaria ac quæcunque librorum repositoria visitare non piguit: imo ivi in altissima paupertate, altissimas divitias sapientiæ thesaurizatas invenimus: et non solum in eorum sarcinulis et sportellis, micas de mensa dominorum cadentes reperimus pro catellis, verum panes propositionis absque fermento, panemque angelorum omne in se delectamentum haventem: imo horrea soseph plena frumentis, totamque suppti

5 verum etiam panes D.

& atque D.

supellectilem, atque dona ditissima, quæ regina Sabar detulit Salomoni. (*********************** 1 Sibilla AB. I sunt formica continue congregantes in messem et apes argumentosæ fabricantes jugiter cellag mellig. In i guccessores Beselcel ad exeogitandum quiequid fabrefferi poterit in ar= gento et auro et gemmis, quibus templum ecclesiæ 2 ac A. decoretur.3 Is i prudentes polymitarii, qui sue 3 decoraretur A. perhumerale ac rationale pontificis, sed et vestes varias efficient sacerdotum. In i cortinas, saga, pellesque arietum rubricatas resarciunt, quibus ecclesiæ militantis tabernaculum contegatur; agricolæ seminantes, bobes triturantes, tubæ buccinantes, Pleiades emicantes et stellæ manentes in 4 stellas B. ordine guo, quæ Sisaram expugnare non cessant. Et ut veritas honoretur, salvo præjudicio cujuscunque, licet hi nuper hora undecima vineam sint ingressi Dominicam, sicut amantissimi nobis libri capitulo serto supra anrius allegabant, plus tamen in hac's hora brevissima sacratorum librorum ad= 5 hac om. C. jecerunt propagini 6 quam omnes residui vinitores, 6 pagini B. Pauli sectantes vestigia, qui vocatione novissi-

mus, prædicatione primus, multo latius aliis evangelium Christi sparsit. De istis ad statum pontificalem assumpti, nomullos habuimus de duobus ordinibus, Prædicatorum videlicit et Minorum, nostris assistentes lateribus, nos= træque familiæ commensales, viros utique tam moribus insignitos quam litteris: qui diversorum voluminum correctionibus, expositionibus, tabulationibus, ac compilationibus, indefessis studiis Ane quambis omnium religiosorum commus nicatione multiplici, plurimorum operum copiam tam novorum quam beterum assecuti fuerimus. Prædicatores tamen extollimus merito speciali praconio in hac parte, quod eos pra cunctis religiosis, suorum sine invidia gratissimæ com=

2 potestas D.

1 incumbebant

facter has omnes opportunitates prætactas, stationariorum ac librariorum notitiam non solum infra natalis soli provinciam, sed per reg-

municationis invenimus, ac divina quadam liberalitate perfusos, sapientiæ luminosæ probabimus non avaros sed idoneos possessores. Received

num Eranciæ, Acutoniæ et Ttaliæ dispersorum comparabimus, faciliter pecunia præbolante: nec eos ullatenus impedivit distantia, neque furor maris absterruit, nec æs eis' pro expensa defecit, quin ad nos optatos libros transmitterent vel afferrent. Sciebant profecto, quod spes corum' in sinu nostro reposita defraudari non poterat, sed restabat apud nos copiosa redemptio cum usuris. ARES Enique nec rectores scholarium ruralium pue rorumque rudium pædagogos nostra neglerit communio, singulorum captatrix amoris. Sed votius cum vacaret corum hortulos et agellos ingressi. flores superficietenus redolentes collegimus, ac radices effodimus obsoletas, studiosis tamen accommodas, et quæ possent, digesta barbarie rancida,3 pcc 3 raucida B. torales arterias eloquentiæ munere medicari. Enter hujusmodi pleraque, comperimus renovari dignis= sima, quæ sollerter elimata rubigine turpi, larva vetustatis deposita, merebantur venustis vultibus denuo reformari. Wux nos, adhibita necessario rum sufficientia, in futuræ i resurrectionis exemplum i futurus A, futurus BD. resuscitata quodammodo, redivivæ reddidimus sos=

1 nec eos eis B.

2 corum om. C.

Ecterum apud nos in nostris maneriis multitudo non modica semper erat antiquariorum, scriptorum, correctorum, colligatorum, illuminatorum et generaliter omnium, qui poterant librorum servitiis utiliter insudare. Was arrows Ostremo omnes utriusque sexus, omnisque status vel dignitatis conditio, cuius erat cum libris aliquale commercium, cordis nostri januas pulsur poterat aperire facilling, et in nose træ gratiæ gremio commodosum reperire cubile. Sic omnes admisimus codices afferentes, ut nunquam pracedentium multitudo fastidium posteriorum efficeret vel hesternum beneficium præcollatum? præjudicium pareret hodierno. Quapropter cum omnibus memoratis personis, quasi quibusdam adamantibus attractivis librorum, jugiter uteremur, fiebat ad nos desideratus accessus vasorum scientiæ, et multifarius volatus voluminum optimorum. Letter of the the the the the the the

3 quod de præsenti D.

1 pulsi B.

2 præcellatum B.

1 invidimus AB. 2 studiis A.

Acet nostris desideriis novitas modernorum nunquam fuerit odi= osa, qui vacantes studiis, ac priorum patrum sententiis quicquid vel subtiliter vel utiliter

adjicientes, grata semper affectione columns, an 3 columns B, cotiquorum tamen examinatos labores securiori aviditate eupivimus persecutari. Sive enim naturaliter viguerunt perspicaciori mentis ingenio, sive instantiori studio forsitan indulgerunt, sive instantiori utriusque suffulti subsidio profecerunt, hoc unum B. comperimus evidenter, quod vir sufficient successores priorum comperta discutere, atque ea per doctrinæ captare compendium, quæ antiqui anfractuosis adinventionibus effoderunt. Sicut enim

studio forsitan induiserunt om.

in corporis probitate prastantiones legimus pras cessisse quam moderna tempora exhibere noscantur, ita luculentioribus sensibus prafulsisse plerosque beterum opinari, millatenus est absurdum, cum utrosque opera quæ gesserunt inattingibiles vosteris aque præbent. Unde Phocas in prologo grammatica sua scribit: *********** Dunia cum veterum sint' explorata libellis, ~~~ an Hulta logui breviter sit novitatis opus. Mempe si de fervore discendi et diligentia studii fiat sermo, illi philosophiæ vitam totam integre devoverunt. Postri vero sæculi contemporanci, paucos annos fervida juventutis astuantes, vicis sim incendiis vitiorum segniter applicant, et cum sedatis passionibus, discernenda ambigua veritatis acumen attigerint, mor externis implicati negotiis retrocedunt et philosophiæ apmnasiis valedicunt. Mustum fumosum juvenilis ingenii philosophica difficultati delibant, binumque maturius' defæca= tum oconomicæ sollicitudini largiuntur. Am:

2 maturis Co

1 sunt D.

vlius sicut @ vidius, primo De Wetula, merito

• Omnes declinant ad ea qua lucra ministrant. . 1 Omnis declinat

Htque' sciant discunt pauci, plures ut abundent. S. L. Ut que C. Sic te prostituunt, O virgo scientia! sic te • Uenalem faciunt castis ampleribus aptam, 4 Pon te propter te quærentes, sed lucra per te: • Ditarique volunt potius quam philosophari. cacacacacacacabic Whilosophia waws Exilium patitur, et Philopecunia regnat. Quam constat esse violentissimum toxicum disciplina. Caliter vero non alium terminum studio s posucrunt antiqui quam vita, declarat Walcrius ad Wiberium libro octavo, capitulo septimo, per exempla multorum. Carneades, inquit, laboriosus ac diutinus sapientiæ miles fuit. Siguidem expletis nonaginta annis idem illi vivendi ac philosophandi finis fuit. Fsocrates nonagesimum quartum amum agens, nobilissimum librum scripsit. Sophocles prope centesimum amum agens, Simonides octogesimo anno carmina scripsit. A. Sellius non affectavit diutius vivere, quam esset idoneus ad

3 Isocrates AC. codd. Arundel 335, Corp. Christi Oxon. CCXXII; Ysocrates cod. LXXXI Coll. Lincoln. Oxon.; alibi Socrates, Et Socrates, Conso-

scribendum, teste se ipso in prologo Poctium Atticarum. Fervorem vero studii, quem habebat Euclides Socraticus, recitare solebat Plaus rus philosophus, ut juvous ad studium animarct, sicut refert A. Gellius libro serto. capitulo decimo, voluminis memorati: Athenis enses namque cum Megarenses odirent, decre verunt, quod si quis de Megarensibus Athenas intraret, capite plecteretur. Punc Euclides, qui Megaris crat, et ante illud decretum Socratem audierat, muliebri ornamento contectus, de nocte ut Socratem audiret, ibat de Megaris ad Athenas viginti millia passuum et redibat. Imprudens et nimius fuit fervor Archimedis. qui geometrica facultatis amator nomen edisserere noluit, nec a figura protracta caput erigere, quo vitæ2 mortalis fatum poterat prolongasse; sed indulgens studio3 plus quam vitæ, studiosam fíguram vitali sanguine cruentavit. Quam plurima 4 huiusmodi CD. hujug 4 nostri propositi sunt exempla, nec ea quidem transcurrere brevitas affectata permittit. Sed quod dolentes referimus, iter prorsus diversum

1 contentus B.

2 vice B.

3 studio om D.

incedunt clerici celebres his dichus. Ambitione siquidem in ætate tenera laborantes, ac præsump= tionis pennas Trarcas inexpertis lacertis fragiliter coaptantes, pileum magistralem immaturi præripiunt; fiuntque pueruli facultatum plurium professores immeriti, quas nequaquam pedetentim 1 inmetiri (?) A. pertranseunt, sed ad instar caprearum saltuatim ascendunt. Cumque parum de grandi torrente gustaverint, arbitrantur se totum funditus sorbuisse, vir faucibus humectatis; et quia in primis rudimentis tempore congruo non fundantur super debile fundamentum, opus ædificant ruinosum. Famque provectos pudet addiscere, quæ tenellos decuerat' didicisse, et sic profecto coguntur perpetuo 2 docuerat B. lucre quod ad fasces indebitos præpropere salierunt. Propter hac et his similia, tyrones scholastici adiis B. soliditatem doctrinæ quam veteres habuerunt, tam paucis lucubratiunculis non attingunt, quantumcunque' fungantur honoribus, censeantur nominibus, 'quantumque D. auctorizentur habitibus, locenturque solemniter in eathedris seniorum. Prisciani regulas et 100 nati 5 statim de cunis 6 erepti et celeviter ablactati C. 6 de cuius B.

1 in corde tinxisse confingitur om. C. 2 impubens D. 3 Quorum A.

4 faciliter D.

5 paratum A.

perlingunt; Sategorias et Perihermenias, in cujus scriptura summus Aristoteles calamum in corde tinrisse confingitur, infantili balbutie resonant impuberes? et imberbes. Quarum³ facultatum itinera dispendioso compendio damnoso= que diplomate transmeantes, in sacrum Moysen manus injiciunt violentas, ac se tenebrosis aquis in mubibus aeris facialiter aspergentes, ad pontifis catus infulam caput parant,5 nulla decoratum canitie scuectutis. Promovent plurimum istam pestem juvantque ad istum phantasticum elericatum tam pernicibus passibus attingendum papalis provisio seductivis precibus impetrata, necnon et preces, quæ repelli non possunt, cardinalium et potentium, amicorum cuviditas et parentum, qui ædificantes Spon in sanguinibus prius suis nepotibus et alumnis ecclesiasticas dignitates ans ticipant quam natura successu vel doctrina tems perie maturescant. ROMWORWORD Sto proh dolor parorysmo quem plangimus, Parisiense palladium nostris mostis tems poribus cernimus jam sublatum, ubi tevuit, imo

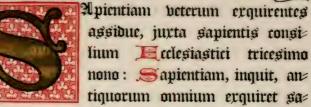
6 Iste B.

fere friquit zelus scholæ tam nobilis, cuius olim radii lucem dabant universis angulis orbis terra. Quiescit ibidem jam calamus omnis scribæ, nec librorum generatio propagatur ulterius, nec est qui incipiat novus auctor haberi. Envolvunt sententias sermonibus imperitis, et omnis logica proprietate privantur; nisi quod Inglicanagi anglicas in anglicas corr. C. subtilitates, quibus palam detrahunt, vigiliis furtivis addiscunt. Herenenenenenenenenenen Inerva miravilis nationes hominum circuire videtur et a fine usque ad finem attinait for

titer, ut se ivsam communicet universis. Indos. Babylonios, Agyptios atque Gracos, Aras bes et Tatinos eam pertransisse jam cernimus. Jam Athenas descruit, iam a Roma recessit. jam Parisius præterivit, jam ad Britanniam ingularum ingigniggimam, quin potius microcos mum, accessit feliciter, ut se Græcis2 et Bar: 2 gregis A. baris debitricem ostendat. Quo miraculo profecto conjicitur a plerisque, quod sicut Salliæ jam sophia tepescit, sic eiusdem militia penitus evirata languescit. 3 % 20% 20% 20% 20% 20% 20% 20% 3 languescet D.

11

piens; non in illam opinionem dignum durimus declinandum, ut primos artium fundatores omnem ruditatem elimasse dicamus, scientes adinventionem cujusque fideli canonio ponderatam, pusillam efficere scientiæ portionem; sed per plurimorum investigationes sollicitas, quasi datis symbolis singillatim, scientiarum ingentia corpora ad immensas quas cernimus quantitates successivis augmentationibus succreverunt. Semper name que' discipuli, magistrorum sententias iterata for= nace liquantes, præneglectam scoriam ercoverunt, doner fieret aurum electum, probatum terræ pur-

1 fideli canonico A, fideli canonio
BD, fidelis canonis in fideli canoni corr. C.

2 sigillatim CD.

3 Semperque B.

gatum septuplum et perfecte, millius erronei vel dubit admirtione fucatum. Deque enim Aris toteles, quambis ingenio giganteo floreret, in quo naturæ complacuit experiri quantum mortalitati rationis posset annectere, quemque paulo minus ab angelis minoravit Altissimus, illa mira volumina, quæ totus vix capit orbis, ex digitis suis surit. Quin imo Mebraorum, Baby: Ioniorum, Agpptiorum, Chaldworum, Pergarum etiam et Medorum, quos omnes diserta Sracia in thesauros suos transtulcrat, sacros libros oculis lynceis penetrando perviderat. Quorum recte dicta recipiens, aspera complanabit, superflua resecabit, diminuta supplevit et errata delevit. Ar non solum sincere docentibus, sed etiam oberrantibus regratiandum' censuit, quasi 1 regratiandi D. biam præbentibus beritatem facilius inquirendi. sicut ipsemet secundo Metaphysica clare docet. Sic multi jurisperiti condidere Pandectam, sic medici multi Wegni, sic Abicenna Canonem, sic Plinius molem illam Inistoria Paturalis, 2 violam B. sic Ptolemæus edidit Almagesti. Quemad

1 temperaom. D.

2 studiosorum B.

modum namque in scriptoribus annalium considerare non est difficile, quod semper posterior præs supponit priorem, sine quo pralapsa tempora' nullatenus enarrare valeret; sic est in scientiarum auctoribus astimandum. Pemo namque solus quameunque scientiam generabit, tamen inter betustissimos et novellos intermedios reperimus; antiquos quidem si nostris atatibus comparentur, novos vero, si ad studiorum² fundamenta referantur, et istos doctissimos arbitramur. Uid feeisset Wirgilius Watinorum poeta præcipuus, si Pheocritum, Tucretium ct Komerum minime spoliasset, et in corum vitula3 non arasset? Quid nisi Parthenium Pindarumque, cujus eloquentiam nullo modo potuit imitari, aliquatenus lectitasset? Quid Sallustius, Mullius, Boethius, Macrobius, Teactantius, Martianus, imo tota cohors nene raliter Tatinorum, si Athenarum studia vel Græcorum volumina non vidissent? Parum certe in scriptura gazophylacium Is ieronomus trium linguarum peritus, Ambrosius, Au-

4 Martianus om.

3 mineula A

austinus, qui tamen Gracas literas se fate tur odisse, imo Gregorius, qui prorsus cas se nescisse describit, ad doctrinam ecclesiæ contulis sent, si nihil eisdem doctior Gracia commodasset. Quius rivulis' Roma rigata, sicut prius gene 1 rivuli B. ravit philosophos ad Sræcorum efficiem, pari forma postca protulit orthodoræ fidei tractatores. Sudores sunt Gracorum symbola qua cantamus, corundem declarata conciliis et multorum martprio confirmata. Cedit tamen ad gloriam Teatinorum per accidens hebetudo nativa, quoniam sicut fuerunt in studies minus docti, sic et 2 et om. A. in erroribus minus mali. Ariana nempe malitia fere totam eclipsarat 3 ecclesiam. Destoriana ne: 3 eclipsarat AB, eclipsarat D. quitia, quæ blasphema rabie debacchari præsump sit in Wirginem, tam nomen quam definitionem theotocos abstulisset reginæ non pugnando sed disputando,4 nisi miles invictus Eprillus ad mo 4 non pugnando nomachiæs congressum paratus cam, favente concilio Ephesino, in spiritu vehementi penitus ersuffasset. Immunerabiles nobis sunt Græcarum hære sium tam species quam auctores; nam sicut fuerunt

sed disputando om. C 5 monarchiæ B.

1 inconsutilem tunicam scindere molirentur om. C ac pro codem ponit hæntur. 2 prokibitam B. philosophicam C. 3 prodiderunt B.

4 est hodie nimis
B.

5 inscientia B.

8 faciliter C.

zizaniorum satores produntur historiis side dia= nis. Sieque posterius profecerunt in pejus, auod dum inconsutisem tunicam seindere molirentur, claritatem doctrinæ præhabitame perdide runt3 totaliter, ac novis tenebris erexeati, deci= dunt in abyssum, nisi ille sua occulta dispenset potentia, cuius sapientiam numerus non metitur. Le hactenus, nam his novis subducitur iudicandi facultas. Unum tamen elicimus er prædictis, quod damnosa nimis est hodie studio Matinorum Græci sermonis inscitia,5 sine quo scriptorum beterum dogmata, sibe Thristianorum sive gentilium nequeunt comprehendi. Themque de Arabico in plerisque tractatibus astronomis cis, ac de Mebraico pro textu Sacræ Bibliæ, verisimiliter est censendum. Quibus defectibus proinde Clemens Quintus occurrit, si tamen prælati, quæ faciliter statuunt, fideliter observarent. Quamobrem grammaticam tam Is e bræam quam Græcam nostris scholaribus providere curabimus, cum quibusdam adjunctis,

sacrosanctæ fidei primitivi cultores ita et primi

augrum adminiculo studiosi lectores in dictarum linguarum scriptura, lectura, incenon etiam intellectu plurimum poterunt informari, licet proprietatem idi= omatis solus auditus aurium anima reprasentet.

1 lectura om. B.

Uris positivi lucrativa peritia dispensandis terrenis accommoda,3 quanto hujus sæculi 3 accommodata filiis famulatur utilius, tanto minus ad capescenda sacræ

scripturæ mysteria et arcana fidei sacramenta fillis lucis confert, utpote quæ disponit peculiariter ad amicitiam hujus mundi, per quam homo, Jacobo attestante, Dei constituitur inimicus. The nimirum lites humanas, quas infinita producit cupiditas, intricatis legibus, quæ ad utrumlibet duci possunt, extendit crebrius quam 4 uerumque BD.

1 similisque B.

2 incendendis C.

3 hereos codd, fere omnes, herous in margine cod. Basil., hereos in margine cod. Colon., hereus (id est hereus) scribo. Apud Quintum Curtium (Hist. Alex. Magni viii, 3, 6,) penitus harrens amorexstat. 4 languescere B, languore (?) vitæ C. 5 et B.

6 differentiam habere manifestam B.

7 ei C.

erstinguit; ad quas tamen sedandas a jurisconsultis et piis principibus noscitur emanasse. Sane cum contrariorum sit cadem disciplina, potentiaque rationalis ad opposita valeat, simulque sensus humanus proclivior sit ad malum, hujus facultatis exercitatoribus accidit, ut plerumque litibus intendendise indulgeant plusquam paci, et iura non ad legislatoris intentum referant, sed ad suæ machinationis effectum verba retorqueant violenter. Clamobrem licet mentem nostram librorum amor hærens' possideret a puero, quorum zelo languere4 vice voluptatis accepimus, minus tamen librorum civilium appetitus nostris adhæsit affectibus, minusque hujusmodi voluminibus ac quirendis concessimus tam opera quam impensa. Sunt enim utilia, sicut scorpio in theriaca quemadmodum libro De Pomo Aristoteles, sol doctrinæ, de logica definivit. Gernebamus etiam inter leges et scientias quamdam naturæ differentiam manifestam,6 dum omnis scientia jucundatur et appetit, quod suorum principiorum pracordia, introspectis visceribus, pateant et radices sux

pullulationis emineant, suxque scaturiginis emanatio luccat evidenter; sic enim ex cognato et consono lumine veritatis conclusionis ' ad principia, ipsum 1 colucionis A. corpus scientiæ lucidum fiet totum, non habens alis quam partem tenebrarum. At vero leaes,2 cum 2 inco om. A. sint quædam pacta et humana statuta ad civiliter convivendum vel juga principum superiecta cervicibus subditorum, recusant reduci ad ipsam synderegim, aquitatis originem, co quod plus habere se timeant de voluntatis imperio quam de arbitrio a veluptatis D. rationis. Quapropter causas legum discutiendas non esse suadet in pluribus sententia savientum. Dempe consuctudine sola leges multæ vigorem acquirunt, non necessitate spllogistica sicut artes, prout secundo Politicorum adstruit Aristo teles, Phabus schola, ubi politiam redarmit In ippodami, quæ novarum legum inventoribus præmia pollicetur, quia leges beteres abrogare et novas statuere est ipsarum quæ fiunt valetudinem infirmare. Quæ enim sola consuctudine stabilitatem accipiunt, hæc4 necesse est dissuctudine diri= 4 quo B.

1 libri om. B.

2 geologicam C, geneologiam in geologiam corr.

3 curamus D.

Duare libros grammaticales tanta diligentia curabimus3 renovare

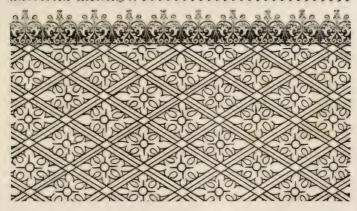
4 impendimus B.

5 illius A.

Um librorum lectionibus foveres mur assidue, quos moris erat quotidie legere vel audire, pers pendimus' evidenter quantum impediat intellectus officium vel

unius vocabuli semiplena notitia, dum nulliuss enunciationis sententia capitur, cujus pars quan

talibet ignoratur. Quapropter exoticorum berborum interpretationes mira sedulitate jussimus annotari antiquorumque grammaticorum ortho: 1 que om. B. graphiam, prosodiam, etymologiam et diasynthesim² inconcussa curiositate considerabimus, ² diasintasaeam terminosque vetustate nimia caligantes descrivtionibus congruis lucidare curabimus, quatenus iter3 planum nostris studentibus pararemus. 3 inter 1). Lac est sane summa totalis, quare tot grammaticorum antiquata volumina, emendatis codicibus, renovare studuimus, ut stratas regias sterneremus, quibus ad artes quascunque nostri futuri scholares incederent inoffense.

Capitulum Tertiumdecimum

Quare non omnino i negleximus fabulas poetarum

2 nudæ ex unde

1 omnino om. B.

Afnia genera machinarum, quibus contra poetas solius nudæ veritatis amatores objiciunt, duplici refelluntur umbone; quia vel in obscena materia gratus cultus

3 adjicitur C.

4 fixionis B.

sermonis addiscitur,3 vel ubi ficta sed honesta tractatur sententia, naturalis vel historialis veritas indagatur sub eloquio typica fictionis.4 + + + + + +

Clambis nimirum omnes homines natura scire desiderent, non tamen omnes aqualiter delectantur addiscere; quinimo, studii labore gustato et sensuum fatigatione percepta, plerique nucem⁵ abjiciunt inconsulte priusquam testa soluta nucleus attingatur. **T** nnatus est homini dupler amor, viedelicet propriæ libertatis in regimine et aliquantæ voluptatis in opere; unde⁶ nullus sine causa alieno

5 invicem B.

6 unus D

se subdit imperio vel opus quodeunque exercet cum tædio sua sponte. Delectatio namque perficit operationem sicut pulchritudo juventutem, sicut A ristoteles verissime dogmatizat decimo Ethicorum. Tocirco prudentia veterum adinvenit reme= dium quo lascibum humanum ingenium caperetur quodammodo pio dolo, dum sub voluptatis iconio delicata minerva delitesceret in occulto. Muncribus parbulos' assolemus allicere, ut illa gratis 1 parvos D. velint addiscere, quibus cos vel invitos intendimus applicare. Don enim natura corrupta eo impetu, quo prona se pellit ad vitia, transmigrat ad virtutes. In ac in brevi versiculo nobis declarat In oratius, ubi artem tradit poeticam, ita dicens:

-coops Aut prodesse volunt aut delectare poetæ.

Lac' idem in alio vergu ejusdem libri patenter 2 hoc CD. inginuat, ita geribeng: Salak ak ak ak ak ak ak ak

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci. 8001

Clot Euclidis discipulos retrojecit Ele fuga³ quasi scopulus eminens et abruptus. qui nullo scalarum suffragio scandi posset!

3 Elifuga B. 4 scalarum C et cod. Magdalensis, scolarium AB D cum reliquis.

1 sermo et quis

2 tantum B.

3 contenta B.

Purus, inquiunt, est hic sermo: quis' potest eum audire? Milius inconstantia, qui tandem? in asimum transformari volebat, philosophiæ studium nullatenus forsitan dimisisset, si cidem contecta3 voluptatis velamine familiariter occurrisset; sed mor Cratonis cathedra stuvefactus et auxs tionibus infinitis quasi quodam fulmine subito repercussus, millum prorsus videbat refugium nisi tugam. Nananananananananana Zec in excusationem addurimus poctarum; jam studentes intentione debita in eisdem ostendimus inculpandos. Lanorantia quidem solius unius vocabuli pragrandis sententia impedit intellectum, sicut proximo capitulo est assumptum.4 @um igiturs dicta sanctorum poetarum figmentis frequenter alludant, eveniet, necesse est, ut nescito poemate introducto tota ipsius auctoris intentio penitus obstruatur: et certe, sicut dicit @assio dorug libro suo De Enstitutione Divinarum Miterarum, non sunt parba censenda sine quibus magna constare non possunt. Restat initur ut ignoratis poesibus ignoretur Inieronymus, Au

4 est ostensum assumptum B. 5 ereo CD.

6 sæpe A.

7 sensenda A.

8 ignorentur CD.

austinus, Boethius, Vactantius, Sidonius et plerique alii, quorum litaniam prolixum capitus 1 letaniam codd. ium non teneret. ****************** Enerabilis vero Beda hujusmodi dubita tionis articulum distinctione declaranit dilucida, sicut recitat compilator egregius Gratianus. plurium repetitor auctorum, qui sicut fuit avarus in compilationis materia, sic confusus reperitur in forma. Scribit tamen sic distinctione tricesi= ma septima, Murbat acumen: Sæculares lite ras quidam legunt ad voluptatem, poetarum fiamentis et verborum ornatu delectati: quidam vero ad eruditionem eas addiscunt, ut errores gentium legendo detestentur' et utilia quæ in eis invenerint ad usum sacræ eruditionis deboti invertant.4 Pales laudabiliter sæculares literas addiscunt. I æc Beda. MARKARA Ac institutione salutisera moniti, siscant de= trahentes studentibus in poetis ad tempus. nec ignorantes hujusmodi connescientes desiderent. quia hoc est simile solatio miserorum. Statuat iaitur sibi auisque viæ intentionis6 affectum, et de

3 gentium errendo detestentur legendo D.

4 convertant B, invertant ex innectant C.

⁵ huiusmodi quæstiones ed. 1599.

G devotionis C.

1 fict B.

2 Marro D.

3 debent CD.

quacunque materia, observatis virtutis circumstantiis, faciet' studium Deo gratum. Et si in poeta profecerit, quemadmodum magnus Maro se fatetur in Innio, non amisit. AAAAAA

Capitulum Duartumdecimum 🕥

Dui deberent's esse librorum potissimi dilectores

Ecolligenti prædicta palam est et perspicuum, qui deberent esse librorum præcipui dilectores. Qui namque sapientia magis eacht ad sui status officium uti=

liter ersequendum, hi potissimi sacris vasis sapientiæ propensiorem proculdubio exhibere tenentur sollicitum grati cordis affectum. Est autem sapientis officium bene ordinare et alios et se ipsum secundum Phæbum philosophorum Aristotes lem, procemio Metaphysica, qui nec fallit nec fallitur in humanis. Quapropter principes et

prælati judices et doctores et quicumque reipublicæ directores, sicut præ aliis sapientia opus habent, ita præ aliig vasis sapientiæ zelum debent. Philosophiam nimirum consperit Boethius in sinistra quidem' sceptrum et in dextra libros 1 siquidem B. aestantem, per quod universis evidenter ostenditur nullum posse rempublicam debite regere sine libris. Pu, inquit Boethius loquens Philoso= phiæ, hanc sententiam Platonis ore sancisti, beatas fore respublicas, si eas vel studiosi sapientia regerent, vel earum rectores studere sapientiæ contigisset. Rurgus hoc nobis insimuat ipse gestus om. C. imaginis, quod quanto dertra sinistram præcellit, tanto contemplativa dignior est activa, simulgue gapientis³ interesse monstratur nunc studio veri: 3 sapientissime B et ed. 1599. tatis nunc dispensationi temporalium indulgere KKKKKKKKKKKKKKKKK .miening Dilippum legimus Diis regratiatum debote, quod Alexandro concesscrant tem: 4 Alexandrum

2 regerent. vel carum rectores studere sapientice

13

portbus Aristotelis esse natum, cuius instructionibus educatus regni paterni moderamine dignus 1 pro iniquo AC D. 2 sublimari AD, fulminari ex sublimari C, fulminari B cum quibusdam aliis.

3 præcepit D.

4 virtuosa A.

5 singillatim AB, sigillatim CD. Locus ex qui finxit sigillatim corda eorum (Ps. xxxii, 15) ductus.

6 spiritus om. C.

7 dubiis B.

currus auriga paterni, nune vicinitate nimia nune remota distantia infeliciter administrat mortalibus æstum Phoebi, ac ne omnes vericlitarentur subjecti propinguo" regimine juste meruit fulminari. Referent tam Græcorum quam Watinorum historiæ quod nobiles inter eos principes non fue runt, qui literarum peritia caruerunt. Sacra lex Mosaica præscribens reai regulam per quam regat, librum legis divinæ sibi præcipit3 habere descriptum, Deuteronomii septimodecimo, secundum exemplar a sacerdotibus exhibendum, in quo sibi leaendum esset omnibus diebus vitæ suæ. Sanc labilitatem humanæ memoriæ et instabilita tem birtuosæ boluntatis in homine satis noverat Deus ipse, qui condidit, qui et fingit quotidie corda hominum sigislatim.5 Quamobrem quasi omnium malorum antidotum voluit esse librum, cuius lectionem et usum tanguam saluberrimum sviritus6 alimentum quotidianum juaiter esse jus= sit. Quo refocillatus intellectus, nec enervis nec dubius, trevidaret ullatenus in agendis. Estud eleganter Fohames Saresberiensis vertractat in genus hominum qui tonsura vel nomine elericali præfulgent, contra quos libri quarto, quinto et sexto capitulo querebantur, libris tenentur veneratione perpetua famulari.

1 capitules B.

Capitulum Duintumdecimum

Quot commoda confert amor librorum

Amanum transcendit ingenium, quantum cunque fuerit de fonte Pegaseo potatum, instantis capituli titulum explicare perfecte, si linguis angelorum et

hominum quis loquatur, si in Mercurium transformaretur aut Pullium, si dulcescat Piti Pcivii eloquentia lactea, si Pemosthenis suavitate peroret, aut Mopsi balbutiem allegabit, vel cum Feremia se puerum nescientem fatebitur adhuc loqui, vel imitabitur resonantem in montibus altis echo. —morem namque librorum amorem sapientiæ

2 suavitate peroret, aut Moysi balbutiem om. C. 1 appellatur D.

ic autem amor philosophia Graco vocabulo muncupatur, cujus virtutem nulla creata intellisgentia comprehendit, quoniam vere creditur omium vonorum mater esse; Sapientia septimo. Estus quippe carnalium vitiorum quasi calicus ros exstinguit, dum motus intensus virtutum animalium vires naturalium virtutum remittit,

constat esse, sicut secundo capitulo est probatum.

2 incensus D.

3 artus omnes A B, arcus omnis in artes omnes C, arcus omnes D cum paucis reliquorum.

manifestus est philosophus, si absolvit animam a corporis communione differentius aliis hominibus. Ama, inquit Kicronymus, scientiam scripturarum et carnis vitia non amabis. Demonstravit hoc Renocrates deiformis in constantia rationis, quem novile scortum Phypne nomine statuam definivit non hominem, cum nullis eum valeret illecebris evirare, quemadmodum Valerius libro quarto, capitulo tertio, plene refert. Koc ipsum noster Origenes ostendit qui, ne eum ab omnipotenti femina effeminari

1 exenocrates A.

5 stoycum ed. 1473 6 Phirne codd.

7 evirare A, evitare (?) B, enervari CD.

8 omni petenti A.

contingeret, utriusque sexus medium per abnegationem extremorum elegit; animosum quippe remedium nec naturæ tamen consentaneum nec birtuti. cuius est hominem non insensibilem facere passionum, sed subortas a fomite rationis enccare mucrone. Trous mundanas pecunias parvipendunt, quotquot amor affecit' librorum, dicente 1 amor per affecit B. In ieronymo contra Wigilantium, epistola quinquagesimo quarto: Pon est ejusdem hominis aurcos nummos et scripturas probare. Unde a quodam metrice sic est dictum: 2 Data and

A, sic est dictum

- A Pulla libris erit apta manus ferrugine tincta : AAA Ac pec nummata queunt corda vacare libris. Acad A pon est ejustem nummos librosque probare. & & Ah Persequitur libros grer, Epicure, tuus. Ahahah
- Dummipetæ cum libricolis nequeunt simul esse; 🗟 Ambos, crede mihi, non tenet una domus, dad

Pullus ergo potest libris et Mammoni deserhire. विश्वभूतान क्षाभूतान क्षाभूता

Itiorum deformitas in libris maxime repros in om. c. batur, ut' inducatur omnimode vitia deteg= 4 et D. tari, qui libros dilererit perscrutari. Damon,

qui a scientia nomen habet, per librorum scientiam potissime triumphatur. Quius fraudes multipliciter flexuosæ milleque perniciosi meandri per libros panduntur legentibus, ne se transfigurans in angelum lucis dolis circumbeniat innocentes. 2 Ivina nobis per libros reverentia revelatur. virtutes quibus colitur propalantur express sius, atque merces describitur, quam quæ nec fallit nec fallitur veritas pollicetur. Imago simillima futura beatitudinis est sacrarum contemplatio lite= rarum, in quibus nunc creator nunc creatura conspicitur, ac de torrente' perpetuæ jucunditatis hauritur. **Eides** fundatur potentia literarum; spes librorum solatio confirmatur, ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habcamus. Charitas non inflatur sed ædificatur's ver veram notitiam literarum, imo super libros sacros constat luce clarius ecclesiam stabilitam. Electant libri prosperitate feliciter arridente; consolantur individue nubila fortuna terrente: pactis humanis robur attribuunt, nec feruntur sententiæ graves sine libris. Kakakakak

1 contemplatio scripturarum literarum A. 2 torrente om. C.

3 adificat B.

4 nubula A, nubilia D.

A lites et scientiæ in libris consistunt, quarum emolumenta nulla mens sufficeret enarrare. Quanti pendenda est mira librorum potentia, dum per eog fines tam orbis quam temporis cernimus, et ca quæ non sunt, sieut ca quæ sunt, quasi in quodam æternitatis speculo contemplamur! Montes scandimus; abyssorum voragines perscrutamur; species piscium, quos communis aer nequaquam salubriter' continct, intuemur codicis Muviorum et fontium diversarum terrarum proprietates distinguimus; metallorum atque gemmarum genera et mineræ3 cuiusque materias de libris effodimus. Merbarumque vires arborum et plantarum addiscimus prolemque totam pro libitu' cernimus Deptuni, Cereris et Plutonis. 4 116160 B. and si nos colicolas visitare delectat, suppeditantes Paurum, Caucasum et Olympum. Ju nonis regna transcendimus ac septena territoria 5 Jovis ex Junoplanetarum funiculis et circulis emetimur. Ivsum tandem firmamentum supremum, signis, gradibus et imaginibus varietate maxima decoratum, lustra-Phi polum antarcticum, quem nec oculus

1 similiter B. 2 communis aer neouaquam salubriter continet om. C.

3 munera A, mineriæ CD.

6 Ipsum tandem firmamentum supremum om.

7 Lustramus ibi

1 animabus A.

2 ct AB.

adjuti B, adniti CD, deest in A quia 4 omnia post cernat usque adhuc

desunt in A.
5 Quis B.
6 addiscimus C

7 sepulera C.

D.

per libros ad separatas transimus substantias ut' cognatas intelligentias intellectus salutet pri= mamque causam omnium ac motorem immobilem infinitæ virtutis oculo mentis cernat et amore inhæ= reat sine fine. Ecce per libros adjuti3 beatitudinis nostræ mercedem attingimus, dum adhuc' existimus viatores. Quid plura! proculdubio, sicut Seneca docente didicimus.6 otium sine literis mors est et hominis vivi sepultura.7 Tta revera a sensu contrario. literarum seu librorum negotium concludimus hominis esse vitam. Rursus per libros tam amicis quam hostibus intimamus, quæ nequaquam secure muntiis commendamus, quoniam libro plerumque ad principum thalamos ingressus conceditur, quo repelleretur penitus vor auctoris, sicut Pertullianus in principio Apoloaetici sui dicit. Carceribus et vinculis custoditi. ademptaque penitus corporis libertate, librorum legationibus utimur ad amicos, eisque causas nos=

vidit nec auris audivit, inspicimus; luminosum iter galariæ et animalibus collectibus victuratum

zodiacum delectabili jucunditate miramur. Isinc

S Omnia post custoditi usque -onibus utimur desunt in A, qui custoditionibus utimur consarcinato evitat lacunam. tras expediendas committimus atque illuc transmittimus, quo nobis fieret causa mortis accessus. Per libros præteritorum reminiscimur, de futuris quodammodo prophetamus, præsentia, quæ labun= tur et fluunt, scripturæ memoria stabilimus. Elix studiositas et studiosa felicitas prapotentigi cumuchi, de quo Actuum octavo nar 1 proponentis B. ratur,2 quem amor prophetica lectionis succenderat tam ardenter, quod nec ratione itineris a legendo cessaret, reginæ Candacis regiam populosam oblivioni3 tradiderat, gazas quibus præerat a a oblivioni om. cura cordis semoverat, et tam iter quam currum quo ferebatur negleverat. Solus amor libri totum sibi vendicarat domicilium castitatis, quo disponente mor fidei januam meruit introire. gloriogus' amor librorum, qui Gehenna filium et alumnum Partari per gratiam baptismalem filium fecit remi! つかくつずくつずくつずくつずく Esset jam stylus impotens infiniti negotii consummare tenorem, ne videatur aggredi temere, quod in principio fatebatur impossibile cuiquam esse. ALLELLE LLELLE

2 de quo Actuum ectavo narratur

generosus (?) C

14

Duam sit meritorium libros nobos scribere et beteres renobare

Acut necessarium est reipublicæ pugnaturis militibus arma providere Mulcania et congestas victualium copias præparare, sic ecclesiæ militanti contra paga=

2 seniorum A.

1 Vulcana BD.

3 Verumque BD. 4 omne om. C.

norum et hæreticorum ingultus, operæ pretium constat esse sanorum? librorum multitudine communici. Werum quia3 omne4 quod gerbit mortalibus per prolapsum temporis mortalitatis dispendium patitur, necesse est vetustate tavefacta volumina innovatis successoribus instaurari, ut perpetuitas, quæ naturæ repugnat individui, concedatur privilegio speciei. In inc est quod signanter dicitur Ecclesiasta duodecimo: Eaciendi plures libros nullus est finis. Sicut chim librorum corpora, ex contrariorum commixtione compacta, sux

5 Ecclesiastes codd.

compositionis continuum sentiunt detrimentum, sic per prudentiam elevicorum reperiri debet remedium, per quod liber sacer solvens naturæ debitum, hære ditarium obtincat substitutum, et simile semen fratri mortuo suscitetur, verificeturque statim illud Ecclesiastici tricesimo: Mortuus est pater illius, et quasi non est mortuus, similem enim sibi 1 sibi om. B. reliquit post se. Sunt igitur transcriptiones 2 transcriptores veterum, quasi quidam propagationes recentium filiorum, ad quos paternum devolvatur officium. ne librorum municipium minuatur. Sane3 hu 3 Scientiæ D. jusmodi transcriptores antiquarii nominantur, quo rum studia inter ea quæ complentur labore corporeo plus sibis placere @assiodorus confitetur. The signar A. Institutione Wivinarum Eiterarum capitulo tricesimo, ita subdens: Relix, inquit, intentio, laudanda sedulitas, manu hominibus prædicare. linguas digitis aperire, salutem mortalibus taci tams dare, et contra diaboli gurreptiones illicitas stacitum AB, calamo atramentoque pugnare. Li æc ille. Por ro scriptoris officium Salvator exercuit, dum inclinans se deorgum, digito scribebat in terra.

tacitum cum nota correctoris C, taacuna sequente D, tactis ed. 1599.

1 intuetur hoc fecisse D. Johannis octavo, ut nullus quantumcunque nobilis indignetur hoc facere, quod sapientiam Dei patris intuetur fecisse. La company compan

scripturæ screnitas singularis, ad cujus fabricam inclinatur Artifer orbis terræ, in cujus tremendo nomine flectitur omne genu! venerandum artificium singulare præ cunctis praribus quæ hominis manu ffunt, cui pectus Mominicum incurbatur humiliter, cui Dei diaitus applicatur calami vice functus! Sevisse Dei filium vel arasse, texuisse vel fodisse non legimus: nec quicquam aliud de' mechanicis divinam decebat3 sapientiam humanatam nisi scribendo literas exarare, ut discat quilibet generosus aut sciolus, quod hominibus digiti tribuuntur divinitus ad scribendi negotium potius quam ad bellum. Unde librorum sententiam plurimum approbamus, qua clericum inertem scripturæ censucrunt quodammodo fore mancum, capitulo serto supra. Scribit justos in libro viventium Peus ipse; lavideas tabulas, digito Dei scriptas, Morses accepit. Scribat librum ipse qui

2 ad D.

3 dicebat A.

judicat, Job proclamat; digitos scribentis' in paris 1 scribentes B. ete, Mane, Thecel, Phares, Mabuchodonosor tremens vidit; Panielis quinto. Ego, inquit Teremias, scribebam in volumine atramento; Tere mix tricegimo serto. Quod vides gcribe in 2 videns 1). libro, Christus Johanni pracipit caro suo; Apocalopsis primo. Sic Tsaix, sic Josux officium scriptoris3 injungitur, ut tam actus quam 3 scriptorum D. peritia futuris in posterum commendetur. In bes timento et in semore scriptum habet Rex regum et Pominus dominantium Christus ipse, ut sine scriptura nequeat apparere perfectum @mni= potentis regium ornamentum. Wefuncti docere non desimunt, qui sacræ scientiæ libros scribunt. 4 sapientia CD. Plus Paulus scribendo sacras epistolas ecclesia profuit fabricandæ, quam gentibus et Judæis evanaclizando sermone. Dempe per libros quotidie continuat comprehensor, quod olim in terra positus inchoavit viator; sieque verificatur, de doctoribus libros scribentibus, sermo propheticus Danielis duodecimo: Qui ad justitiam erudiunt multos, erunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.

1 policrotudinem AD, pulcritudinem B, ppolicrotudinem C cum nota correctoris super priorem p et ultimam o. 2 delueret AC.

3 videretur C.

A terrenascentia AC et B (?), terrena scientia D.

5 enethia A et cod. Dunelm., nenethia priore n obfusca B, enchia C, enechia D cum multis, entelechia in quibusdam codd. recentissimis in Germania scriptis.

Porro polychronitudinem' antiquorum, priusquam Deus originalem mundum catachysmo dilucret, adscribendam miraculo non naturæ catholici decre vere doctores, ut seus ipse tantum eis vitæ concederet, quantum reperiendis et in libris scribendis scientiis conveniret: inter quas astronomiæ mi randa diversitas, ut experimentaliter visui subde retur,3 sercentorum annorum periodum secundum Josephum requirebat. Werumtamen non abnuunt quin terræ nascentia4 illius temporis primitivi utilius alimentum præstarent mortalibus, quam moderni, quo dabatur non solum hilarior corporis euerias sed et diuturnior florens ætas; ad quam non modicum contulit quod birtuti bibebant. omnimode resecato superfluo voluntatis. Paitur quisquis Dei munere scientia est dotatus jurta consilium Spiritus Sancti, Ecclesiastici tris cesimo octo: Sapientiam scribe in tempore bacuitatis, ut et præmium cum beatis et spatium in præsenti augeatur ætatis. %%%%%%%%%%%%% Eterum si ad mundi principes divertamus sermonem, imperatores eareaios invenimus

non solum artis scribendi peritia floruisse, sed et ipsius operi plurimum indulsisse. Julius @asar, primus omnium et tempore et virtute, Commentarios reliquit tam belli Gallici quam Civilis a semetipso conscriptos. Item De 1 descriptos D. Analogia duos libros, et Anticatones totidem. et poema quod inscribitur Tter et opuscula alia multa fecit. Mam Julius quam Augustus cautelas scribendi literam pro litera adinvenit ut quæ seriberent occultarent. Dam Julius quartam literam posuit loco primæ, et sic beinceps alphabetum expendit: Augustus vero secundam pro prima, et pro secunda tertiam, et ita deinceps usus fuit. In ic in Mutinensi bello, in marima mole rerum, quotidie et legisse et scripsisse traditur, ac etiam declamasse. Wiberius lyricum carmen scripsit et poemata quædam Græca. Claudius similiter, tam Græci quam Watini sermonis peritus, varios libros fecit. Sed præ his et aliis Litus in scribendi peritia floruit, qui eujuseungue volebat literam imitabatur facillime. unde se profitebatur falsarium maximum, si libu-

2 alphabetum exphabetum expendit A.

isset, sieri potuisse. Hac omnia Suctonius, De Vita Duodecim Casarum, annotabit.

1 circa iibros custodiam D et om. adhibenda.

On solum Deo præstamus obsequium novorum librorum præparando volumina, sed sacratæ pictatis exercemus officium si cosdem nunc illæse tractemus,

munc locis idoneis redditos illibatæ custodiæ commendemus; ut gaudeant puritate dum habentur in manibus, et quiescant secure dum in suis cubiblibus reconduntur. Pimirum post bestes et bascula corpori dedicata Pominico, sacri libri merentur honestius a clericis contrectari, quibus totiens irrogatur injuria quotiens eos præsumit attingere manus fæda.

2 irrigatur D.

studentes super negligentiis variis reputamus erpediens, quæ bitari faciliter' semper possent, et 1 falliciter D. mirabiliter libris nocent. In primis quidem circa claudenda et aperienda volumina sit matura mos destia, ut nec præcipiti festinatione solvantur nec, inspectione finita, sine clausura debita dimittantur. Monge namque diligentius librum quam calceum convenit conservari.

At enim gens scholarium perperam educata K communiter, et nisi majorum regulis refræ netur infinitis infantiis insolescit.2 Auntur 2 insolescat C. petulantia, præsumptione tumescunt; de singulis judicant tanquam certi, cum sint in omnibus inexperti. 6\26\26\26\26\26\26\26\26\26\26\2

Joebis fortassis juvenem cervicosum, studio segniter residentem, et dum hiberno tempore hicms alget, nasus irriguus frigore comprimente distillat, nec prius se dignatur emunctorio tergere quam subjectum librum madesecerit turpi rore. Qui utinam3 loco codicis, corium subderetur suto= ris! Unguem habet fimo fætenti refertum, gagati simillimum, quo placentis materiæ signat locum. Afgurat D.

3 vicinam D.

1 sollicite A.

Paleas dispertitur innumeras, quas diversis in locis collocat evidenter ut festuca reducat quod memoria non retentat. To a palea, quia nec benter libri digerit, nec quisquam eas extrahit, primo quis dem librum a solita junctura distendunt, et tandem negligenter oblivioni commissæ putrescunt. Fructus et caseum super librum erpansum non veretur comedere, atque scrphum hine inde dissolute' transferre; et quia non habet eleemospnarium præparatum, in libris dimittit reliquias fragmentorum. Sarrulitate continua, sociis oblatrare non desinit, et dum multitudinem rationum adducit a sensu physico vacuarum, librum in aremio suberpansum, humectat aspergine salibarum. Quid plura! statim duplicatis cubitis, reclinatur in codi= cem, et per breve studium, soporem invitat prolirum; ac repandis rugis limbos replicat foliorum, ad libri non modicum detrimentum. Mm imber abiit et recessit, et flores appa= ruerunt in terra nostra. Punc scholaris, quem describimus, librorum neglector potius quam inspector, viola primula atque rosa necnon et

quadrifolio farciet librum suum. Aunc manus aquosas et scatentes sudore volvendis volumini bus applicabit. Plune pulverulentis undique chi= rothecis, in candidam membranam impinget, et indice beteri pelle bestito, benabitur paginam lineatim. Mune ad pulicis mordentis aculeum sacer liber abjicitur; qui tamen vir clauditur infra mensem, sed sic pulveribus introjectis tumescit, quod' claudentis instantia non obedit. स्टिसेसेसेसेसेसेसेसेसे

1 objicitur CD.

ant autem specialiter coercendi a contrectatione No librorum juvenes impudentes, qui cum lite rarum figuras effigiare didicerint, mor pulcherrimorum voluminum, si copia concedatur, incipiunt fieri glossatores incongrui, et ubi largiorem marginem circa textum perspercrint, monstruosis apparitant alphabetis; vel aliud frivolum qualecunque quod's imaginationi occurrit celerius, incastigatus 3 quod om. D. calamus protinus exarare præsumit. Ibi Lati nista, ibi sophista, ibi quilibet scriba indoctus aptitudinem pennæ probat, quod formosissimis codicibus, quoad usum et pretium, creberrime bidis 4 creberriem B. epepepepepepepepepepepep 5 officese A. mus obhuisse.5

of Unt iterum fures quidam libros enormiter detruncantes, qui pro epistolarum chartulis schedulas laterales abscindunt, litera sola salba; vel finalia folia, quæ ad libri custodiam dimittuntur, ad varios abusus assumunt. Quod acnus gacrilegii, gub interminatione anathematis, prohiheri deheret. AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA Mubenit autem prorgus scholarium honestati ut, quoties ad studium a refectione reditur, præcedat omnino lotio lectionem, nec digitus sagimine delibutus aut folia prius volvat aut signacula libri solvat. Pucrulus lacrymosus capitalium literarum non admiretur imagines, ne manu fluida polluat pergamenum; tangit enim illico quidquid Orro laici, qui librum æque respiciunt resuvine transversum, sicut' serie naturali er= pansum, omnium librorum communione penitus sunt indiani. To oc etiam clericus disponat, ut olens ah ollis lira cinercus librorum lilia non contingat illotus, sed qui ingreditur' sine macula pre-

1 sanguine B, sangimine (?) D.

2 sic D.

3 lilia ABD cum omnibus codd. fide dignis præter C in quo tamen legitur lylia. Quinque codd. recentissimi in Germania scripti folia habent. 1 ingredietur D. 5 Confert B.

pustulæ characteres clericales. Wibrorum defectibus, quotiens advertuntur, est ocius occurrendum; quoniam nihil grandescit citius quam scissura, 1 scissura A, ciset fractura, quæ ad tempus negligitur, reparabitur postca cum usura. Dedd dedd dedd dedd E librorum armariis mundissime fabricandis, ubi ab omni læsione salventur securi, Morses mitissimus nos informat Peuteronomii tricesimo primo. Pollite, inquit, librum istum et ponite illum in latere arcæ fæderis Domini Dei bestri. Docus idoneus et bibliotheca conveni 2 bibliotheca B. eng, quæ de lignig 3 Setim imputribilibus facta 3 lingnis A. fuit, auroque per totum interius et exterius circums tecta! Sed omnem inhonestatis negligentiam circa libros tractandos suo Salvator erclusit exemplo, sicut legitur Thuck quarto. Cum enim scripturam propheticam de se scriptam in libro tradito' perlegisset, non prius librum 5 4 traditam B. ministro restituit quam eundem suis sacratissi mis manibus plicuisset. Quo facto studentes

plurimum tam libris quam scholaribus manuum honestarum munditia, si non essent scabies et

surz BCD.

docentur clarissime, circa librorum custodiam, quantumcunque minima negligi non debere. ***

1 voluntatem D.

Duod tantam librorum collegimus copiam ad communem profectum scholarium et non solum ad propriam voluptatem

Thil iniquius in humanis perpenditur, quam quod ea quæ geruntur justissime malignorum obloquiis² pervertuntur,³ et inde quis reportat4 infamiam

criminis, unde magis meruit spem honoris. Oculo simplici perpetrantur quam plurima, nec sinistra dextræ se commiscet, nullo fermento massa corrumpitur, neque vestis ex lino lanaque contexitur; perversorum tamen præstigiis, opus pium mendaciter transformatur in monstrum. Inæc est⁵ nimirum peccatricis naturæ reprobanda conditio, quod non solum in factis moraliter dubiis pro pejori parte sententiat; imo frequenter illa, quæ

4 reportet B.

2 cloquiis C.

3 pervertantur

5 etiam BD.

speciem boni habent, nequitiosa subversione depravat. Quambis enim amor librorum in clerico lenim post uer objecti natura præferat honestatem, miro tamen modo obnorios nos effecit judiciis plurimorum; quorum admirationibus obtrectati, nunc de curiositate superflua, nunc de cupiditate in illa duntavat materia, nunc de vanitatis apparentia, nunc de voluptatis intemperantia circa literas notabamur; quorum revera vituperiis non plus quam caniculorum latratibus movebamur, illius solius testimonio contentati, ad quem renes et corda pertinet persecutari. Sum enim voluntatis secretæ finalis intentio homines lateat unicoque Deo pateat, cordium inspectori, perniciogæ² temeritatis meren 2 pernicesa A. tur redarqui, qui humanis actibus, quorum fontale non vident principium, epigramma tam faciliter superscribunt sinistrum. Hinis enim se habet in operabilibus,3 sicut principia in speculativis, vel 3 operationibus suppositiones in mathematicis, teste philosopho: 4 supponens A. rum principe septimo Ethicorum. Quapropter sicut ex principiorum ebidentia conclusionis veritas declaratur; ita plerumque in agibilibus, ex

honesti finis intentione, bonitas moralis in opere sigillatur; ubi alias opus ipsum judicari deberet

1 gressimus D.

2 omnia post dotaremus usque ut ipsi om. C.

3 deherent D.

indifferens, quoad mores. Prophyther and prophythere Os autem ab olim in pracordiis mentis nostræ propositum gessimus radicatum, quatenus opportunis temporibus exspectatis divinitus, aulam quamdam, in reverenda universitate Proniensi omnium liberalium artium nutrice præcipua, in perpetuam eleemospnam fundaremus necessariisque redditibus dotaremus,2 quam nume= rosis scholaribus occupatam nostrorum librorum iocalibus ditaremus, ut ipsi libri et singuli eorundem communes fierent, quantum ad usum et studium, non solum scholaribus aulæ tactæ sed per eos omnibus universitatis prædictæ studentibus in æternum, secundum formam et modum quem sequens capitulum declarabit. Quapropter since rus amor studii zelusque orthodoræ fidei ad ædifi= cationem ecclesiæ confirmandæ pepererunt in nobis sollicitudinem hanc stupendam nummicolis, ut collectos codices undecunque venales, neglectis sump= tibus, emeremus et qui benundari non debebant,3 transcribi honestius faceremus. SSSSSSSSSSSSSSS

Um enim desectationes hominum ex dispositione collectium corporum, cui mixtorum complexio frequenter' obedit, diversimode distine 1 ut frequenter quantur; ut hi in architectura, illi in agricultura, hi in venationibus, illi in navigationibus, hi in bellis, illi in ludis eligant conversari; cecidit circa libros nostræ Mercurialis species voluptatis honestæ, quam er rectæ rationis arbitrio, cujus mulla sidera 2 quam ex rectæ dominantur imperio, in honorem ordinabimus majestatis supremæ, ut unde mens nostra tranquillitatem reperit requiei, inde debotissimus crescerct cultus Dei. Quamobrem desinant obtrectantes, sicut caci de coloribus judicare. vespertiliones3 de luminibus disceptare4 non aude ant, atque trabes gestantes in oculis propriis, alienas festucas eruere non præsumant. Gessent commentis satpricis suggillare que nesciunt, et occulta discutere, quæ humanis experientiis non patescunt. Qui nos fortassis affectu commendassent benivolo, si ferarum venatui, alearumque lusui, dominarum applausui vacassemus. A

rationis arbitrio, cujus om. C.

3 vespertiliones om. B. 4 deceptare B.

Capitulum Ponumdecimum

De modo communicandi studentibus omnibus i nostros libros

Ifficile semper fuit sie homines limitare legibus honestatis, quin astutia successorum terminos niteretur præcedentium transilire et statutas infringere regulas

2 prudentum codd.

1 omnes B.

insolentia libertatis: quamobrem de prudentium² consilio, certum modum præfirimus, per quem, ad utilitatem studentium, librorum nostrorum communicationem et usum volumus devenire. En primis enim libros omnes et singulos, de quibus catalogum fecimus³ specialem, concedimus et donamus,⁴ intuitu charitatis, comitati scholarium in aula . O coniensi degentium, in perpetuam eleemosynam, pro anima nostra et parentum nostrorum, necnon pro animabus illustrissimi regis Ingliæ divardi pertii post conquestum, ac⁵

3 facimus C.

4 donamus om.

5 et CD.

devotissimæ dominæ reginæ Philippæ consortis eiusdem; ut' iidem libri omnibus et singulis unis 1 et D. versitatis dictæ villæ scholaribus et magistris, tam regularibus quam sacularibus commodentur pro tempore, ad profectum et usum studendi, jurta modum quem immediate gubjungimus, qui est talis.

Uinque de scholaribus in aula præfata commorantibus assignentur per ejusdem aula 2 aula prociedem aula magistrum, quibus omnium librorum custodia deputetur, de quibus quinque versonis tres, et nullatenus pauciores, librum vel libros ad inspectionem et usum duntarat studii valeant commodare: ad copiandum vero vel transcribendum, nul lum librum volumus extra septa domus concedi. Vaitur cum scholaris quicunque sacularis vel religiosus, quos in præsenti favore ad paria judicamus, librum aliquem commodandum petiberit, considerent diligenter custodes an librum talem habucrint duplicatum, et si sic, commodent ei librum cautione recepta, quæ librum traditum in valore transcendat judicio corundem, flatque statim tam de cautione quam de libro commodato memo 3 de om. AB.

1 contingit CD.

2 nullatenus ante talem librum B.

3 ad inspectionem ad B et cod. Magdalensis et ed. 1599.

4 Reliquum hujus capituli in
cod. Magdalensi
deest. In loco
ejusdem hæc sententia sequitur ab
aliquo pro textu
evidenter reposita: Hic multas
conditiones circa
librorum custodiam pratermitlo
eo quod mihi pro
prasenti videatur inutile talia
recitare.

5 eis om. A.

6 ad om. A.

rialis scriptura continens nomina personarum, quæ librum tradumt, et illius, qui recipit, cum die et anno Domini, quo continget' fieri commodatum. Si vero custodes invenerint quod ille liver qui petitur duplicatus non fuerit, talem librum nullatenus² commodent cuicunque nisi fuerit de comitiba scholarium dictæ aulæ, nisi forte ad inspectionem3 infra septa domus bel aulæ prædictæ, sed non ad ulterius deferendum.4 Scholari vero cuilibet dictæ aulæ liber quicunque per tres de prædictis custodis bus valeat commodari, nomine tamen suo, cum die quo librum recipit primitus annotato. Dec tamen ipse possit librum sibi traditum alteri commodare, nisi de assensu trium de custodibus supradictis, et tunc deleto nomine primi, nomen secundi, cum tempore traditionis scribatur. D hac omnia observandum, custodes singuli fidem præstent quando eiss custodia huius= modi deputatur. Recipientes autem librum vel libros, ibidem jurabunt, quod eum vel eos ad alium usum, nisi ad inspectionem et studium, nullatenus applicabunt, quodque illum vel illos extra villam Proniensem cum suburbio nec deferent nec Inquis autem annis, computum reddent prædicti custodes magistro domus et duos bus, quos secum durerit de suis scholaribus assumendos, vel si eidem non vacaverit, tres deputet inspectores alios a custodibus, qui librorum catalogum perlegentes videant quod omnes habeant vel in voluminibus propriis vel saltem per cautiones præsentes. Ad hunc autem computum persolvendum, tempus credimus opportunius a kalendis Junii usque ad festum sequens transla 1 Julii B cum Juniin margine, tionis gloriosi martyris sancti Phomæ. **** Oc autem omnino adjicimus, quod quilibet, 2 addicimus A.

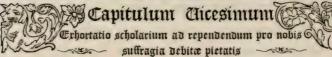
mense Julii D.

fortuito per mortem, furtum, fraudem bel incuriam librum perdi, ille qui perdiderit,3 vel ejusdem pro= 3 perdidit A. curator, seu etiam executor, pretium libri solvat et ejusdem recipiat cautionem. Quod si qualiter=

cunque custodibus ipsis lucrum evenerit, in nihil

eui liber aliquis fuerit commodatus, semel in anno librum præsentet custodibus et suam, si volucrit, videat cautionem. Porro si contingat

Empus jam efflagitat terminare tractatum, quem de librorum amore compegimus; in quo contemporaneorum nostrorum admirationibus, de co quod tantum

libros dileximus, rationem reddere nisi sumus.

1 Verumque D.

2 studio sive D.

Verum quia' vix datur aliquid operari mortalis bus quod nullius respergatur pulvere vanitatis, studiosum' amorem, quem ita diuturnum ad libros habuimus, justificare penitus non audemus, quin fuerit forsan nobis quandoque occasio alicujus negligentiæ venialis, quamvis amoris materia sit honesta et intentio regulata. Si namque cum

omnia fecerimus, servos nos inutiles dicere teneamur; si Fob sauctissimus sua opera omnia verebatur; si jurta Fsaiam, quasi pamus menstruatæ omnes justitiæ nostræ; quis se de perfectione cujuscunque virtutis præsumet jactare, quin ex aliqua circumstantia valcat reprehendi, quæ forgitan a gcipgo non poterit beprehendi? 1 semetipso B. Bomum enim ex integris causis, malum autem omnifarie, sicut **Biomsius** De **Bivinis** Pominibus nos informat. XXXXXXX Camobrem in nostrarum iniquitatum remes dium, quibus nos omnium Ercatorem crebrius offendisse cognoscimus, orationum suffragia petituri,3 studentes nostros futuros dignum 3 penituri C. durimus erhortari, quatenus sic tam nobis quam aliis corundem futuris benefactoribus fiant grati, quod beneficiorum nostrorum providentiam spiritalibus retributionibus recompensent. Wibamus in corum memoriis funerati, qui in nostris vires runt benevolentiis nondum nati nostrisque munc vivimt beneficiis sustentati. Clementiam Re demptoris implorent instantiis indefessis, quatenus

1 fins Judex indulgeat om. C.

2 deplores B.

3 defecit CD.

4 baptismatis B.

negligentiis nostris pareat, peccatorum nostrorum reatibus vius Fuder indulacat. lavsus nostræ fragilitatis pallio victatis operiat, et offensas quas et pudet et pomitet commisisse divina benig= nitate remittat. Conservet in nobis, ad sufficiens spatium ponitendi, suarum munera gratiarum, fidei firmitatem, spei sublimitatem, et ad omnes homines latissimam charitatem. Flectat superbum arbitrium ad culparum suarum lamentum, ut deploret' transactas clationes vanissimas et retractet indignationes amarissimas ac delectationes insanissimas detestetur. Wiacat sua virtus in nobis. cum nostra desecerit,3 et qui nostrum ingressum sacro bautismate consecrabit aratuito, nostrum progressum ad statum apostolicum sublimavit immerito, nostrum dignetur egressum sacramentis idoneis communice. Waretur a nostro spiritu amor carnis, evanescat penitus metus mortis, desideret dissolvi et esse cum Christo, et in terris solo corpore constituti, cogitatione et aviditate in æterna patria convergemur.5 Pater misericardiarum et Peus totius consolationis

5 conservemur

filio prodigo de siliquis revertenti benignus occurrat, brachmam benuo repertam recipiat et in the sauros aternos per angelos sauctos transmittat. Castiget vultu terrifico, exitus nostri hora, spiritus tenebrarum, ne latens in limine portæ mortis Teviathan, serpens vetus, insidias improvisas calcanco nostro paret. Ciun vero ad terrendum' i tremendum C tribunal fucrimus advocati, ut cuncta quæ cors porce gessimus attestante conscientia referamus, 2 corpore om. A. consideret humanitas juncta Deo effusi sui sancti sanquinis pretium, et advertat3 divinitas humanata 3 advertas D. carnalis naturæ figmentum, ut ibi transcat fragili= tas impunita ubi clemens victas cernitur infinita, et ibi respiret spiritus miseri ubi erstat proprium judicis misereri. Amplius refugium spei4 nos= 4 speciei B. træ post Deum, Wirginem et reginam theotocon benedictam, nostri semper studentes salutationibus satagant frequentare devotis, ut qui per nostra facinora replicata meruimus judicem invenire turbatum, per ipsius suffragia semper grata mercamur cunt 6 quia A. dem reperire placatum. Deprimat pia manug e reperire om. A. brachium aquilibre, qua nostra tam parba quam

1 nos om. A.

bertum, cujus gregem indigni pascendum suscepimus, omni cultu studeant venerari devote, rogantes assidue" ut suum licet indignum vicarium precibus excusare dignetur et quem successorem admisit in terris, procuret effici consessorem³ in cœlis. Puris denique tam mentis quam corporis

precibus rogent seum, ut spiritum ad imaginem Frimitatis creatum, post præsentis miseriæ incolatum, ad suum reducat primordiale prototypum,

confessorem AC D cum reliquis.

3 consessorem B,

2 assidue om. D.

A conspectum per dominum nostrum Jesum Christum. A men. ed. 1473 et illi quinque codd. recentssimi in Germania scripti. conspectum A men. Valete et scientiam litterarum colite ed. 1483.

1 Colophon deest in CD.

domini fi icardi de Aungervile cognominati de Surp-quondam Episcopi Dunelmensis. Completusest autem tractatus iste in manerio nostro de
Aulielande vicesimo quarto die Januarii
anno Domini millesimo trecentesimo
quadragesimo quarto, atatis nost
tra quinquagesimo octavo praticis completo, pontificatus
tractis completo, pontificatus
cise completo, pontificatus
cise completo de lau
cise completo de la
cise completo de lau
cise completo de la
cise compl

